

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

magisterské kombinované studium
2010 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Mgr. Růžena Pogšťeflová, DiS.

Don Bosco a jeho odkaz dnešku v oblasti výchovy mládeže

Praha 2012

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Renata Kreuzová

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined Studies
2010 - 2012

DIPLOMA THESIS

Růžena Pogšťeflová

Don Bosco and his heritage for these days in the sphere of
children education

Prague 2012

The Master Thesis Work Supervisor: PhDr. Renata Kreuzová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Bučovicích dne 12. února 2012

Mgr. Růžena Pogšťeflová, DiS.

Poděkování

Děkuji vedoucí práce PhDr. Renatě Kreuzové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce, Mgr. Petře Holoubkové za provedené korektury a salesiánskému středisku v Brně – Žabovřeskách za umožnění praktické části.

Anotace

Diplomová práce se zabývá osobností dona Boska a jeho odkazem dnešku v oblasti výchovy, kdy jeho největším odkazem je jeho způsob jednání s mládeží a styl duchovního života. Bosco prožíval s mládeží ve své oratoři zvláštní, jedinečný a můžeme říci, že i v dnešní době nenahraditelný styl výchovy, který on sám nazýval „preventivní systém,“ založený na třech nosných pilířích, kterými jsou rozum, laskavost a náboženství. Dokázal nalézt pro své dílo pokračovatele, rozšířit jej po celém světě.

Posláním salesiánů dnes je poskytnout dětem a mládeži smysluplný a hodnotný program, který je ochrání před nudou, drogami a kriminalitou a pomůže jim orientovat se ve složitém světě. Důležité je pro ně být mladistvým nablízku, sdílet s nimi jejich radosti i starosti. V České republice salesiáni své dílo rozvíjí především díky salesiánským střediskům mládeže. Jeho odkaz tak zůstává i v dnešní době stále živý.

Klíčové pojmy

Jan Bosco, pedagogika 19. století, salesiánská výchova, preventivní systém, mládež, oratoř, spiritualita

Annotation

The diploma thesis deals with the personality of don Bosco and his heritage for these days in the sphere of education, highly emphasizing his treating with young people and his spiritual lifestyle. In his oratio Bosco developed his specific, utterly unique and even nowadays irreplaceable style of education based on free cornerstones which are understanding, kindness and religion. He himself called his educational system „preventative system.“ He managed to find followers of his lifework and his educational system has been spread all over the world.

Today, the Salesians aim at providing children and young people with meaningful and worthwhile programmes which would prevent them from boredom, taking drugs and committing crimes. They believe that enriching activities can help them to find their way in our complicated world. Moreover, for the Salesians it is particularly important to be with the young people, listen to their delightful and, on the other hand, stressful life experiences and give them a hand if needed. In the Czech Republic the Salesians develop their work especially thanks to Salesian centers for young people. That is the reason why Don Bosco heritage still stays alive even nowadays.

Key words

Jan Bosco, pedagogic of the 19th century, Salesian education, preventative system, young people, oratorio, spirituality.

OBSAH

1.	ÚVOD	8
2.	DON BOSCO	10
2.1	Dětství (1815–1825)	10
2.2	Školní léta (1825–1835)	13
2.3	Bosco knězem	14
2.4	Oratoř	15
2.5	Problémy	16
2.6	Roky 1848–1849	17
2.7	Založení a růst salesiánů- Bosco mezi léty 1865-68	18
2.8	Smrt a kanonizace	19
3.	PREVENTIVNÍ SYSTÉM	21
3.1	Rozum, laskavost a náboženství	22
3.2	Osobnost vychovatele	24
3.3	Otázka trestů v preventivním systému Bosca	27
3.4	Rodinné prostředí, radostná atmosféra a hra v preventivním systému Bosca	28
4.	SALESIÁNI V ČESKÉ REPUBLICE	31
4.1	Historie salesiánů - Staříček	31
4.2	Současné dílo	33
5.	SALESIÁNSKÁ STŘEDISKA MLÁDEŽE	35
6.	TEORIE KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU	40
6.1	Popis metody kvalitativního výzkumu – ohniskové skupiny	40
6.2	Určení typů účastníků	42
6.3	Vedení a analýza ohniskových skupin	43
6.4	Určení obsahu interview	43
6.5	Moderování skupiny	44
6.6	Počátek diskuse	44
6.7	Pokračování v diskusi a její uzavření	45
6.8	Výběr prostředí a sběr dat	46
6.9	Kódování údajů	46
6.10	Interpretace údajů	47
6.11	Zpráva o výzkumu	48
7.	PRAKTICKÁ ČÁST - OTEVŘENÉ KÓDOVÁNÍ	49
7.1	Otevřené kódování jednotlivých kategorií	50
7.2	Axiální kódování	55
7.3	Selektivní kódování	57
8.	ZÁVĚR	61
9.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
10.	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	65
11.	SEZNAM PŘÍLOH	66

1. ÚVOD

„Jestliže máte rádi to, co má ráda mládež, pak mládež bude milovat to, co milujete vy.“

sv. Jan Bosco¹

Ve svém životě jsem se setkala s mnoha lidmi, někteří byli dobří, jiní méně dobří, někteří zlí, jiní v mém životě spíše prolétli, ale zvláštní, zcela mimořádně a pro mě nezastupitelné místo mají v mém životě i srdci salesiáni.

Rovněž skutečnost, že se blíží dvousté výročí narození zakladatele salesiánů Jana Bosca (16. 8. 2014), mě přivedla ke skutečnosti vybrat si jako téma diplomové práce: Don Bosco a jeho odkaz dnešku v oblasti výchovy mládeže.

Když se řekne salesiáni, vybaví se mi kočárky, děti, mládež, křik, hry, hřiště, hudba, příroda, rozjímání, soustředění, zábava, domov, přijetí, vzdělání, knihy... To vše neodmyslitelně k salesiánům patří. Jsou jedním z článků, který má zájem, starost o děti a mládež a to i ohroženou, bezprizorní, sociálně slabou apod., kde jiné instituce spíše dávají ruce pryč. Základní inspirací je zakladatel Jan Bosco, italský kněz 19. století, který celému dílu dal vzniknout. Jeho preventivní systém je natolik nadčasový, že přesáhl svou dobu daleko napřed a stává se inspirací, podnětem pro mnohé mladé lidi i v dnešní době.

Salesiánská výchova má hluboké kořeny, vždy byla svázána s tradicí a odkazem zakladatele. Don Bosco byl „muž činu“, spíše jednal, než psal teoretická pojednání; jeho spisy byly stručné, spíše ve formě poznámek. Salesiánský výchovný styl byl tradičně předáván z generace na generaci, řada lidí, kteří se stali salesiány, vyrůstala v salesiánském prostředí (v salesiánských výchovných ústavech, školách, internátech), kde měla možnost tento styl „nasát“, zažít, aniž ho musela studovat z knih. Je pochopitelné, že tito lidé neměli potřebu psát nějaké odkazy, pojednání apod. Problémem se ukazuje i to, že ti kdo prožili salesiánskou výchovu, ji prožili většinou tak hluboce, nosí ji ve svém nitru a těžko se jim vše vyjadřuje slovy, či nějak formuluje

¹ BOSCO, J. *Citáty*. [online]. 2008 [cit. 2012-1-9]. Dostupné z: <<http://www.fatym.com/view.php?navezclanku=rekli-svati-a-to-plati-aneb-citaty-blahoslavenych-a-svatych&cisloclanku>>

na papír. Nechci tím tvrdit, že není dostatek salesiánské literatury, to ne, spíše naopak, ale většina této literatury je spíše historická, teoretická. Rozhodně se z ní nedovíte, nějaká metodická pojednání, odkazy pro budoucnost, či rady, či návody jak salesiánskou pedagogiku šířit dále.

Cílem mé práce bylo najít především odpovědi na otázky „Zda salesiánská pedagogika je schopna v dnešním světě zaujmout místo mezi mladými lidmi. Zda má smysl i v dnešním přetechnizovaném světě, zda má co nabídnout a zda není jen přežitkem své doby.

Budu vycházet ze samotného života Jana Bosca – tedy historie, samotného preventivního systému, ale i současného díla salesiánů, především pak salesiánských středisek mládeže.

V praktické části bych pak chtěla najít odpovědi na výše uvedené otázky, kde budu vycházet z kvalitativního výzkumu – ohniskové skupiny.

2. DON BOSCO

„Jestli chceš, aby tě poslouchali, snaž se, aby tě milovali. Jestli chceš, aby tě milovali, tak daruj lásku!“

*sv. Jan Bosco*²

V paletě pedagogických koncepcí 19. století zaujímá zcela vyhraněné místo dílo italského katolického světce Jana Boska (viz Příloha I), který proslul jako bezmezně obětavý vychovatel opuštěné proletářské mládeže z periférií překotně rostoucího piemontského průmyslového města Turína, a zakladatel kongregace salesiánů, jež se z původně nevelké společnosti Boskových přátel, spolupracovníků a žáků rozrostla v početnou společnost kněží i laiků šířící katolickou víru a výchovný styl svého zakladatele v mnoha zemích světa, nevyjímaje ani Čechy, Moravu a Slovensko.³

2.1 Dětství (1815–1825)

Podle oficiálního záznamu v matrice se Jan Bosco narodil 16. srpna 1815 v Becchi, jednom z kantonů Morialda, které bylo jednou z místních částí Castelnua d'Asti (dnes Castelnua Don Bosco). On a jeho matka však vždy tvrdili, že se narodil 15. srpna - tedy v den slavnosti Nanebevzetí Panny Marie.⁴

Boskův otec František a matka Markéta byli rolníci. Bosco měl ještě dva starší bratry – Antonína, kterého měl jeho otec z prvního manželství, a Josefa. Bosco ještě neměl ani dva roky, když jeho otec v roce 1817 zemřel a Jana s ostatními bratry, tak

² BOSCO, J. *Citáty*. [online]. 2008 [cit. 2012-1-9]. Dostupné z: <www.fma.cz/truhla/citaty/don-bosko>

³ BOSCO, T. *Dej mi duše. Salesiánská tradice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7192-882-8, str. 6

⁴ BOSCO, J. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. 1.vyd. Praha: Portál, 2007. 226 s. ISBN 978-80-7367-247-8, str. 14

vychovávala jen matka. „*Na tyto dny mám pouze jedinou vzpomínku, první v mém životě: všichni vycházeli z místnosti, ve které zemřel můj tatínek, ale já jsem nechtěl jít za nimi.*“ Maminka mi řekla:

„*Pojď, Jeníku, se mnou.*“

„*Nepůjde-li tatínek, nepůjdu ani já,*“ odpověděl jsem.

„*Ubohý chlapče, už nemáš tatínka.*“

Po těchto slovech maminka propukla v pláč, vzala mě za ruku a vedla mě ven. I já jsem plakal, ale jen proto, že jsem viděl plakat ji. V tom věku jsem ještě nedovedl pochopit, jak velkým neštěstím je ztráta otce.⁵

Smrt otce byla pro rodinu velkou tragédií, neboť v tu dobu navíc sucho zničilo úrodu a byl velký problém se uživit. Krizi se jim podařilo překonat, jen díky neúnavné práci, neustálému šetření do posledního haléře a občasné nečekané pomoci.

Když bylo Boskovi devět let, chtěla ho matka poslat do školy. Nejstarší bratr Antonín však protestoval, protože Boska bylo potřeba na poli. Vyřešilo se to dohodou. V zimě chodil do školy do blízké vesničky Capriglio. Tam se naučil číst a psát. V létě chodil pracovat na pole, ale uklidnil bratra.⁶

V té době měl svůj první mystický zážitek – sen, který se mu dle jeho slov vryl do paměti na celý život. Zdálo se mi, že jsem nedaleko domu, na velice prostorném dvoře. Bavilo se tam mnoho chlapců. Někteří se smáli, jiní si hráli, mnozí kleli. Jakmile jsem uslyšel jejich rouhání, vrhl jsem se na ně. Chtěl jsem je umlčet pěstmi i slovy. V tom se objevil vznešený muž v krásném oblečení. Byl celý zahalen do bílého pláště. Tvář mu tak zářila, že se do ní nedalo podívat. Oslovil mě jménem a přikázal mi, ať se postavím do čela chlapců. Dodal:

„*Musíš si z nich učinit přátele dobrotou a láskou, ne bitím. Dej se s nimi do řeči a vysvětli jim, že hřích je něco špatného, zatímco přátelství s Pánem je vzácné dobro.*“

⁵ BOSCO, J. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. 1.vyd. Praha: Portál, 2007. 226 s. ISBN 978-80-7367-247-8, str. 15

⁶ ALBERTI, P. *Světce don Bosco*. 1 vyd. Matice cyrilometodějská s.r.o: Olomouc 1999,. 389 s. ISBN 80-7266-015-2. str. 28

Zmatený a vystrašený jsem odpověděl, že jsem jen chudý a nevzdělaný chlapec a že nedovedu hovořit k takovým uličníkům o náboženství. V tom okamžiku se chlapci přestali rvát, vykřikovat a klít, a všichni obstoupili toho, který mluvil. Ani jsem nevěděl, co říkám, když jsem se zeptal:

„A kdo jste, že mi přikazujete nemožné věci?“

„Právě proto, že ti připadají nemožné,“ řekl, *„musíš je učinit možnými tak, že poslechneš a budeš se učit.“*

„A kde bych se měl učit?“

„Dám ti učitelku. Pod jejím vedením se člověk stává moudrým, bez ní se však i moudrý stává ubohým hlupákem.“

„A kdo vlastně jste?“

„Jsem synem té, kterou tě tvá matka naučila zdravit třikrát denně.“

„Maminka mi vždycky říká, abych se bez jejího dovolení nebavil s lidmi, které neznám. Řekněte tedy, jak se jmenujete! „

„Zeptej se na mé jméno mé matky.“

V tom okamžiku jsem vedle něj spatřil vznešenou paní, oděnou pláštěm zářícím do všech stran, jako by byl celý posetý třpytivými hvězdami. Když viděla můj stále větší zmatek, pokynula mi, ať se přiblížím, laskavě mě vzala za ruku a řekla:

„Podívej!“

Když jsem se ohlédl, všichni ti chlapci zmizeli. Namísto nich zde bylo velké množství kůzlat, psů, koček, medvědů a mnoho dalších zvířat. Vznešená paní mi řekla:

„Toto je tvé pole, zde musíš pracovat. Staň se pokorným, statečným a silným, a co vidíš, že se nyní stane s těmito zvířaty, musíš udělat pro mé syny.“ Znovu jsem

se podíval a místo divokých zvířat se objevili krotcí beránci, kteří poskakovali a pobíhali okolo pána a paní a radostně pobekávali na jejich počest.⁷

Aby zaujal chlapce z okolí, naučil se Bosco různá akrobatická čísla a pořádal pro chlapce představení. Než však představení začalo, vyzval je ke společné modlitbě a zpěvu písní. Poté zopakoval kázání, které slyšel na mši svaté, a které si díky své výborné paměti slovo od slova pamatoval.⁸

2.2 Školní léta (1825–1835)

Bosco se jednou účastnil programu misionářů v Buttiglieře. Při návratu domů se s ním dal do řeči kněz Calosso. Měl pochybnosti o tom, zda si Bosco z kázání něco zapamatoval. Poté, co mu Bosco odříkal přesně celé kázání, byl Calosso ohromen a nabídl mu, že mu zajistí studium. Do školy začal chodit ke konci roku 1830. Měl ji však dvacet kilometrů od domova a docházení tak bylo obtížné. Navíc se ve škole učil věci, které již uměl, a tak bylo rozhodnuto, že se přestěhuje do Chieri a bude studovat tam. Začal chodit rovnou do vyšší třídy, ale i tak byl ze spolužáků nejstarší. Po celou dobu studia měl školu vždy bezplatně, protože dostával stipendium – jako žák s nejlepším prospěchem ze třídy. Během studií se kolem něj vytvořila skupina chlapců, s kterými se společně modlil a rozmlouval nad věroučnými otázkami. Nazvali ji Veselá společnost. Společně sestavili první jednoduchá pravidla:

1. Žádná činnost a žádné řeči, které se nehodí na křesťana.
2. Přesnost ve školních a náboženských povinnostech.

Po dokončení studií se rozhodl stát se knězem a vstoupil do semináře. Chlapcům se však věnoval dál. Přitahoval je vyprávěním, živými hrami a zpěvem. Mezi hrou a vyprávěním je učil katechismu a křesťanské modlitby. „*Byla to jakási oratoř, měl*

⁷ BOSCO, J. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 226 s. ISBN 978-80-7367-247-8, str. 17-18

⁸ ALBERTI, P. *Světec don Bosco*. 1. vyd. Matice cyrilometodějská s.r.o: Olomouc 1999., 389 s. ISBN 80-7266-015-2. str. 30

jsem kolem sebe na padesát chlapců, kteří mě milovali a poslouchali, jako bych byl jejich otec.“⁹

2.3 Bosco knězem

Po vysvěcení na kněze začala Boskova hlavní činnost. Po poradě se svým duchovním patronem donem Cafassem započal svou kněžskou práci v Turíně a současně pracoval v útulku a nemocnici svaté Filomény. Začali se kolem něj shromažďovat chlapci a brzy jich v jeho skupině bylo už více než sto. Místa, kde se scházeli, už byla příliš těsná, a tak Bosco hledal nové, kde by mohl vytvořit oratoř. V té době měl další mystický zážitek, který ho nasměroval v jeho dalším působení.

„Té noci jsem měl další sen, který jako by byl pokračováním snu v Becchi, když mi bylo devět let. Zdálo se mi, že stojím uprostřed zástupu vlků, koz, kůzlátek, jehňátek, ovcí, beranů, psů a ptáků. Všechno lomozilo, ten rámus by nahnal strach i těm nejodvážnějším. Chtěl jsem utéct, ale nějaká paní oblečená jako pastýřka mě vyzvala, abych se k tomu zvláštnímu stádu, které vedla, přidal i já. Chodili jsme z místa na místo a třikrát se zastavili. Při každém zastavení se mnohá zvířata proměnila v beránky, takže počet krotkých zvířat stále rostl. Po dlouhém putování jsem se ocitl na louce. Zvířata zde poskakovala, svorně okusovala trávu a vůbec se nepokoušela vzájemně si ublížit.

Byl jsem velmi unaven a chtěl jsem si sednout na kraj cesty. Paní mě však vybědla, abych šel dál. Prošli jsme poslední, krátký úsek a ocitli jsme se na velkém dvoře, který byl uzavřen podloubím, jež ústilo ke kostelu. Počet beránek velmi vzrostl. Přibýlo také několik pastýřů, kteří dohlíželi. Pobyli však jen krátce a brzy odešli. V tom se přihodilo něco zvláštního. Mnozí beránci se měnili v malé pastýře, a jak rostli, přebírali péči o stádo. Malých pastýřů bylo stále víc. Potom se rozdělili na skupiny, rozcházeli se do všech stran hledat další divoká zvířata a odvádět je do bezpečí.“¹⁰

⁹ BOSCO, J. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. 1.vyd. Praha: Portál, 2007. 226 s.ISBN 978-80-7367-247-8, str. 34

¹⁰ BOSCO, J. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. 1.vyd. Praha: Portál, 2007. 226 s.ISBN 978-80-7367-247-8, str. 106-107

Bosco viděl, jak se před ním otevírá mnoho cest pro vynikající kariéru. Avšak na náměstích a na cestách Turína potkával chlapce ze snu. Chlapce chudé, chlapce pracující, kteří přicházeli z údolí Sesia, údolí Lanza, Monferrata, přitahováni Turínem kvůli stavebnímu rozvoji. Viděl je na stavebních lešeních, hledat v dílnách místo pomocníka, chodit a křičet pokřik malých kominíků. Viděl je také hrát o peníze na rozích ulic s tvrdou a rozhodnou tváří toho, kdo je ochoten pokusit se za každou cenu razit si cestu životem. Několik jich potkal také ve vězení, v podzemních tmavých kobkách, se skleslýma očima a vysměvačným úsměvem. Tito chudí chlapci potřebovali střechu nad hlavou, jistou práci, školu, která by jim otevřela budoucnost jiným způsobem než penězi násilně uchopenými na rohu ulic. Tito chlapci potřebovali zelený prostor, kde by se projevila jejich schopnost běhat a skákat, a kostel, kde by se setkali s Bohem. Bosco zanechal vynikající kariéry a začal se věnovat chlapcům.

2.4 Oratoř

Za počátek salesiánského díla lze označit datum 8. prosince 1841, kdy se Bosco v Turíně ujímá šestnáctiletého chlapce Bartolomea, kterého kostelník vyhnal z kostela. Osloví ho, projeví o něj zájem a pozve ho na příští neděli na katechismus. V neděli přichází Bartolomeo s osmi kamarády. Setkání s Bartolomeem se stalo semínkem, ze kterého vyrostlo velké dílo. Během několika let se kolem Boska shromáždí přes 500 chlapců, kteří u něj naleznou chybějící domov, zameškané vzdělání, prostor pro hru a zábavu, ale i prostředí, kde by mohli rozvinout svůj život z víry.¹¹

Poté, co našel vhodnou kapli, založil 8. prosince 1844 svou první oratoř – oratoř svatého Františka Saleského. (Sv. Filip Neri označoval místo, kde se scházel s mladými lidmi, slovem „oratoř“. Bylo to místo, kde se s nimi modlil, učil je katechismus, ale také si s nimi hrál. V době Boska se řada křesťanských vychovatelů pokoušela vytvářet podobné „oratoře“.)

Proč oratoř svatého Františka Saleského? Markýza Barolová, která poskytla Boskovi prostory, chtěla zde původně založit kongregaci kněží pod ochranou tohoto

¹¹ Práce v salesiánském duchu – příručka pro spolupracovníky v salesiánských dílech v ČR

světce a dala namalovat jeho obraz nad vchodem do místnosti, kterou proměnil Bosco v oratoř. Služba, kterou zde Bosco vykonával, vyžadovala velkou trpělivost a vlídnost. Svěřil se proto do ochrany svatého Františka Saleského, aby mu v jeho díle vyprosil u Boha mimořádnou mírnost a aby byl v apoštolátu úspěšný jako on.

Bosco se v oratoři zaměřoval především na problematické mladíky, kteří byli propuštěni z vězení, bez domova, bez práce, bez prostředků na přežití apod. Shromažďoval tak nejopuštěnější kluky, kteří byli nejvíce vystaveni nebezpečí ulice. Přijal do ní však i několik vzorných a vzdělaných chlapců, aby byli ostatním příkladem. Mnoho chlapců bylo negramotných a málo vzdělaných, a tak se Bosco rozhodl, že je bude sám vyučovat. Za tím účelem napsal i několik učebnic a založil i večerní školu. Bosco měl k práci několik pomocníků a později se pečovateli stávali i chlapci, které oratoř vychovala. Počet chlapců stále narůstal, a tak byly založeny další oratoře. Druhá, zasvěcená svatému Aloisovi, roku 1847, a o něco později třetí, která byla zasvěcena Andělu strážnému.¹²

2.5 Problémy

Ze začátku se oratoř setkávala s problémy, které je často donutily změnit místo, kde se scházeli. Za první dva roky se stěhovali hned několikrát. Bosco musel dokonce pronajmout louku a scházeli se alespoň venku. Chlapců bylo již kolem 400. V okolí se objevovaly obavy z vyvolání povstání. Policejní náčelník doporučil Boskovi oratoř rozpustit, majitelé louky přestali Boskovi louku pronajímat. O jeho oratoři se však doslechl Francesco Pinardi a prodal Boskovi kostelík. Malou kapli vysvětili 12. dubna 1846. Městský markýz Cavour však považoval shromáždění za nebezpečné a dal příkaz ho rozpustit, protože ohrožuje veřejný pořádek. Tento příkaz však zrušil král Karel Albert, který vzal Boskovo dílo pod svou ochranu. Byl vydán pouze příkaz,

¹² BOSCO, J. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. 1.vyd. Praha: Portál, 2007. 226 s. ISBN 978-80-7367-247-8, str. 132

aby shromáždění hlídali strážníci. Po smrti markýza Cavoura už městský úřad žádné překážky nekladl, strážníci byli odvoláni a až do roku 1877 toto dílo podporoval.¹³

2.6 Roky 1848–1849

Rok 1848 byl těžkým rokem. Politika i veřejné mínění se v tomto roce dostaly do dramatické situace. Král Karel Albert vydal ústavu, která mimo jiné udělovala svobodu židům a protestantům. Bosco popsal tehdejší situaci takto: „*Mnozí si mysleli, že spolu s ústavou je poskytnuta i svoboda dělat dobré či zlé, jak se komu zlíbí. V těch dnech mladé lidi ovládlo jakési šílenství. Shromažďovali se na různých místech ve městě, na ulicích a náměstích, a napadali kněze a kostely. Každá urážka náboženství byla považována za vydařený kousek.*“¹⁴ I Bosco byl několikrát napaden. Později na něj byly i páhány atentáty (pokus o zastřelení, otrávení, umlácení, ubodání), všechny však neúspěšně.

Válka Piemontu proti Rakousku, která vypukla r. 1848, vyvolala otřes v celé Itálii. Veřejné školy byly zavřeny. Semináře, zejména v Chieri a Turíně, obsadili vojáci, takže seminaristé diecéze zůstali bez domova a bez učitelů. Dům oratoře se na téměř dvacet let stal diecézním seminářem. V této době také prošla oratoř asi největší krizí. Pod vlivem nekatolických myšlenek v okolí mnoho chlapců z oratoře odcházelo. Někteří se později sice opět vrátili, ale někteří už ne.

V této době již Bosco myslel na Salesiánskou kongregaci a měl jasno, jak a kde hledat povolání. Vybral si několik jednotlivců vhodných pro společný život a navrhnul jim, aby s ním zůstali. S tímto cílem se pokusil v roce 1848 uspořádat malý kurz duchovních cvičení, kde shromáždil asi 50 chlapců.¹⁵

¹³ Jan Bosco [online]. [cit. 2011-11-15] Dostupné z: < http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Bosco

¹⁴ BOSCO, J. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 226 s. ISBN 978-80-7367-247-8, str. 164

¹⁵ ALBERTI, P. *Světce Don Bosko*. 6. vyd., v MCM vyd. 1. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. ISBN 80-7266-015-2, str. 94

2.7 Založení a růst salesiánů- Bosco mezi léty 1865-68

Jak Boskova oratoř rostla, nabízela se otázka, co budou chlapci dělat dále a jak bude dílo pokračovat. Bosco chtěl docílit toho, aby mohl sám ve svém ústavu vychovávat kněze, kteří by později zůstávali a neodcházeli jinam. To se mu však dlouho nedařilo a kněží odcházeli do jiných seminářů a pak byli biskupy posíláni do různých míst. Na Boska naléhali i lidé z jeho okolí, aby zajistil své dílo do budoucnosti a vychoval si nástupce.

Don Cafasso (Boskův zpovědník) mu radil: „*Milý Done Bosco, jestliže chcete své dílo zajistit do budoucnosti, založte přece nějakou kongregaci.*”¹⁶

Totéž mu radil ze svého vyhnanství i arcibiskup Fransoni a vybízel ho, aby zajel do Říma a poradil se s papežem Piem IX.

Dokonce i Urban Rattazzi, ministr spravedlnosti, který prosadil protiřeholní zákony mu roku 1847 překvapivě Donu Boskovi řekl: „*Milý Done Bosco, přeji vám dlouhý život, velmi dlouhý, abyste mohl vyučovat a vychovávat tolik chudých chlapců. Ale ani vy nejste nesmrtelný! Co bude z vašeho podniku po vás?*”¹⁷

Roku 1857 Bosco začíná psát stanovy nové kongregace zasvěcené sv. Františku Saleskému. V roce 1858 navštěvuje poprvé papeže Pia IX. a představuje mu své dílo. Papež ho vyzývá, aby své zážitky sepsal (tento požadavek během dalších let ještě opakuje, až paměti v letech 1873–75 Bosco napsal). Dne 18. prosince 1859 úředně vzniká salesiánská kongregace – Společnost sv. Františka Saleského (dnes Salesiáni Dona Bosca). I s Boskem má 18 členů. Kongregace však ještě není církevně schválena. Bosco schválení považuje v podstatě za formalitu. V Římě se však proti Boskovi ozývají i kritické hlasy a někteří představitelé církve, zejména nový turínský arcibiskup Gastaldi, s jeho dílem nesouhlasí. Bosco se ještě několikrát vydává do Říma přesvědčovat své odpůrce. Po letitých snahách, které byly přerušeny prvním vatikánským koncilem, se nakonec Bosco dočkal; 1. března 1869 je schválena

¹⁶ ALBERTI, P. *Světec Don Bosko*. 6. vyd., v MCM vyd. 1. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. ISBN 80-7266-015-2, 1999 str. 146

¹⁷ ALBERTI, P. *Světec Don Bosko*. 6. vyd., v MCM vyd. 1. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. ISBN 80-7266-015-2, str. 147

tzv. Zbožná salesiánská společnost a konečně 13. dubna 1874 Svatý stolec definitivně schvaluje Stanovy Salesiánské společnosti. Po šestnáctileté námaze, útrapách a souženích byla konečně salesiánská kongregace církevně potvrzena i se svými stanovami. Bosco pak říkal: „*Kdybych byl věděl, co vím nyní, a měl začít všechnu práci, které je třeba k založení nějaké kongregace, a vytrvávat v souženích spojených s touto prací, nevím, nevím, jestli bych se byl dila odvážil.*“¹⁸

Ačkoliv z počátku Bosco odmítal zakládání podobných institucí pro dívky, 5. srpna 1872 dal vzniknout Kongregaci Dcer Panny Marie Pomocnice. V jejich čele stojí Marie Mazzarelová. Tuto kongregaci nakonec doplňuje poslední třetí větev – Salesiáni pomocníci – v roce 1876, kteří jsou tvořeni laiky.¹⁹

2.8 Smrt a kanonizace

Bosco byl již za svého života velmi známý a populární, a to nejen v Itálii. Zemřel 31. ledna 1888, bylo mu 72 roků, 5 měsíců a 15 dní. Hodiny právě ukazovaly 4 hodiny 45 minut ráno. Jeho smrt vzbudila v Turíně a okolí veliký zármutek a rozruch. Obchodníci zavírali své podniky a vyvěsili nápisy: „*Zavřeno pro smrt Jana Boska*“. Na jeho pohřeb přišlo okolo 40 000 lidí. Brzy se ozývaly hlasy po jeho svatořečení. Dne 4. června 1890 začal církevní soud turínský vyšetřovat život, ctnosti, zázraky a spisy Dona Boska. Začalo se s vyšetřováním. Proti však byli někteří vysocí představitelé církve, i někteří kardinálové. Proces však nakonec dopadl pro Boska kladně. Dne 2. června 1929 byl papežem Piem XI. beatifikován (prohlášen za blahoslaveného – druhý stupeň kanonizačního procesu) a na velikonoční neděli 1934 kanonizován (svatořečen). Papež Jan Pavel II. ho pak 24. ledna 1989 prohlásil za Otce učitele mládeže.²⁰

Když don Bosco zemřel, měla Společnost svatého Františka Saleského 774 profesů a 267 noviců, rozdělených do 57 středisek v Evropě (Itálie, Francie, Španělsko

¹⁸ ALBERTI, P. *Světec Don Bosko*. 6. vyd., v MCM vyd. 1. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. ISBN 80-7266-015-2, str. 160-161

¹⁹ SCHIÉLÉ, R. *Don Bosco*. vyd. 1. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-196-7, str. 112.

²⁰ ALBERTI, P. *Světec Don Bosko*. 6. vyd., v MCM vyd. 1. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. ISBN 80-7266-015-2, str. 387

a Anglie) a v Jižní Americe (Argentina, Chile, Uruguay, Brazílie a Ekvádor). Dcer Panny Marie Pomocnice bylo 313 celkem v 50 střediscích (Itálie, Španělsko a Argentina).²¹

²¹SCHIÉLÉ, R. *Don Bosco*. vyd. 1. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-196-7, str. 94 .

3. PREVENTIVNÍ SYSTÉM

„Celý svůj život jsem zasvětil dobru mládeže s přesvědčením, že od její dobré výchovy záleží štěstí národů.“

Jan Bosco²²

Můžeme říct, že preventivní systém se nezrodil u zeleného stolu. Není výlučným výsledkem studia pedagogické literatury. Jeho prvotním zdrojem je sám Bosco – jeho životní příběh, osoba, svatost a zápal pro výchovu.

Žil v období, které bylo nazváno stoletím pedagogiky. Můžeme zde poukázat na jména jako: J. F. Herbart, J. H. Pestalozzi, F.W. A. Fröbel, A. Necker de Saussure, P. Girard, G. Capponi, A. Rosmini nebo třeba dominantní postavu J. J. Rosseaua a dalších.²³

Odborníci se shodují, že byl především mužem činu. Nevypracoval žádné komplexní pojednání o svém pedagogickém myšlení, ani plně a systematicky nepopsal svou výchovnou metodu. Jeho Preventivní systém ve výchově mládeže (1877), Paměti Oratoře svatého Františka Saleského (1873-1879) a dva Listy z Říma (10.5.1884, jeden adresovaný mládeži a druhý salesiánské komunitě ve Valdoku) však nepochybně obsahují podstatné doktrinální jádro jeho výchovného systému, zejména jsou-li čteny spolu s dalšími spisy, které pro náboženskou formaci mládeže publikoval (Příručka mladého člověka, Životopis Dominika Savia, Životopis Františka Besucca, Životopis Michela Magoneho, Dějiny spásy, Dějiny církve, Dějiny Itálie, Desetinný metrický systém atd.). I když tedy Bosco po sobě nezanechal žádná systematická pojednání, zájem o „pedagogickou“ problematiku jevil vždy – třebaže jej nevyjadřoval akademickými formami.^{24 25}

²² BOSCO, J. *Citáty*. [online]. 2008 [cit. 2012-1-9]. Dostupné z: <<http://www.fatym.com/view.php?navezclanku=rekli-svati-a-to-plati-aneb-citaty-blahoslavenych-a-svatych&cisloclanku>

²³ MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*. Bratislava : Don Bosco, 2005. ISBN 80-8074-022-4, str. 82

²⁴ BOSCO, T. NANNI C. *Dej mi duše: salesiánská tradice*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7192-882-8, str. 129-130

²⁵ Výše uvedený list z 10. května z Říma do Valdoca, o křesťanské lásce jako nezbytné součásti výchovy představoval v jistém smyslu jakousi jeho pedagogickou závěť: „milujte mladé, ať vás také milují, hovořte s nimi, vysvětlujte jim svá rozhodnutí.

Preventivní systém Boska se celý opírá o rozum, náboženství a laskavost. Můžeme prohlásit, že v této triádě shrnul svou moudrost i mnohaletou pedagogickou zkušenost vychovatele mladých.

Slovem **rozum** označoval výchovu na základě dialogu, při němž apeloval na svobodnou vůli svých svěřenců. **Náboženství** znamenalo pro něj opravdový vztah k Bohu, který se projevoval ve třech rovinách: bázeň Boží, přijímání svátostí a obětavost pro druhé. **Laskavost** (*amorevolezza*) vychovatele znamenala pro něj účast na lásce Boží a spojení lásky afektivní s láskou efektivní. Don Bosco chápal v této souvislosti sám sebe jako nástroj v boží ruce. Jak chápe tuto lásku, to vyjadřuje v dopise z Říma (1884) ve slovech: „*Nestačí, abyste mladé milovali, oni musí cítit, že je máte rádi.*“ Chtěl svá výchovná zařízení (oratoře, školy, internáty) uspořádat po vzoru rodiny a tím nevědomky následoval Pestalozziho.²⁶

3.1 Rozum, laskavost a náboženství

Zastavme se krátce u tří veličin, které Bosco označoval jako sloupy svého výchovného systému. Pokud mluví Bosco o výchově založené na rozumu, vychází přitom ze základní důvěry ve schopnost mladého člověka reflektovat svůj život. Bosco byl přesvědčen, že v každém člověku je dobré jádro, a proto má vychovatel možnost najít u každého chlapce nebo dívky dobré vlastnosti, které je možné rozvíjet, a styčné body, které jsou příležitostí k hlubšímu dialogu s vychovávaným. Bosco se snažil apelovat na rozum a svobodnou vůli svých svěřenců, v čemž zřetelně navazoval na pedagogické zásady Rosminiho. Šlo mu o to, aby mladí lidé na základě rozumové úvahy souhlasili s jeho výchovnými zásadami, a byli ochotni se těmito zásadami řídit. Jeho cílem bylo, aby se mladí lidé rozhodovali svobodně – na základě rozumu a ne pod tlakem vnitřního nebo vnějšího napětí. Proto umění vychovatele podle dona Boska spočívá ve schopnosti povzbuzovat v mladých lidech vědomí svobody a zodpovědnosti. „Rozumnost“ výchovy s sebou nese ještě další požadavek na vychovatele: schopnost pružně reagovat na situaci, ať už jde o jednotlivou situaci nebo o to, co můžeme nazvat

²⁶ BOSCO, T. NANNI C. *Dej mi duše: salesiánská tradice*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7192-882-8, str. 132

„znamení doby“. Rozum se doplňuje s ostatními složkami jeho výchovného systému – s laskavostí a s náboženstvím; zabraňuje jednostrannosti a přehánění, a to jak v citové, tak i v náboženské oblasti.

Slovo *amorevolezza*, které se do češtiny překládá jako laskavost, je druhým opěrným sloupem výchovného systému dona Boska. Do němčiny se překládá slovem „*Liebenswürdigkeit*“, což smyslem odpovídá výzvě dona Boska, kterou mají salesiáni vyrytu na kříži, který dostávají při věčných slibech: „*Studia di farti amare*“.²⁷

Kdybychom dnes prohlašovali, že principem výchovy je láska, zdálo by se to asi banální. V době Boska tomu bylo jinak. V prostředí, kdy byla výchova chápána spíše jako dril, a kde v internátech vládly kasárenské poměry, byla slova o lásce a přátelství balzámem pro duši mladého člověka. Přitom láska v pojetí Boska nebyla zatížena sentimentalitou. Měla být napodobením boží lásky. Vychovatelé se snažili vnímat v každém mladém člověku boží tajemství, které je v něm skryto, a boží záměr, který se má v jeho životě uskutečnit. Současně měla tato láska autentické prvky lidského přátelství, sympatie a citové náklonnosti. Otevřená a srdečná atmosféra bez uměle vytvořených společenských zábran se považuje dosud za charakteristický rys salesiánského prostředí. Vychovatelskou lásku Boska můžeme označit jako praktickou i citovou, efektivní a zároveň afektivní.

V salesiánské výchově má velký význam autentický vztah mezi vychovatelem a vychovávaným. Bosco se zcela otevřeně snažil chlapce nejprve získat „pro sebe“, aby je mohl ovlivnit a vést k tomu, co jim bude prospívat. Předpokladem výchovného úspěchu je láska ze strany vychovatelů a důvěra ze strany mladých lidí. O důležitosti důvěry vychovávaných k vychovatelům byl Bosco hluboce přesvědčen. Toto téma velmi sugestivně zpracoval ve svém známém dopise z Říma z 10. května 1884. Pohnutkou tohoto dopisu byly problémy a napětí, které se v té době objevily v turínském salesiánském domě. Bosco napsal tehdy jeden dopis chlapcům a druhý dopis vychovatelům. V dopise vychovatelům se snaží objasnit příčinu, proč je atmosféra v domě horší než na začátku. Uznává, že se salesiáni velmi snaží a investují všechny síly, aby sloužili chlapcům, ale tvrdí, že „*chybí to nejlepší*“: důvěra, radost a spontánní komunikace chlapců mezi sebou i s vychovateli. Příčinu vidí v tom, že chlapci necítí

²⁷Snaž se být milovaným!

lásku vychovatelů. Tuto lásku budou cítit, pokud vychovatelé dají najevo svými slovy i gesty, že jim na nich opravdu záleží.

Třetím sloupem salesiánské výchovy je náboženství. Přijetí božích tajemství je podle Boska vrcholem lidské moudrosti. Náboženství je integrujícím prvkem celého jeho výchovného systému. Křesťanská zbožnost – tak jak byla chápána v 19. století – je vrcholem, cestou, ale i prostředkem jeho výchovy. Bosco byl přesvědčen, že bez náboženství neexistuje ani trvalé štěstí, ani opravdová morálka. Výchova může být tedy úspěšná jen tehdy, otevře-li se tvor vůči svému Stvořiteli. Proto také vychovatel musí vzít vážně mladého člověka i s jeho náboženskými otázkami a potřebami. Ve výchovné instituci se musí vytvářet takové prostředí, kde je možné setkávat se s Bohem. Toto prostředí se utvářelo především následujícími prvky: bázeň boží, svátosti, zpověď, pobožnosti.

Téma bázně boží se často objevuje v jeho dopisech. Nejedná se zde ovšem o otrocký strach, ale spíše o vztah dítěte, které se po každém pochybení může znovu vrátit ke svému otci, prosit o odpuštění a dosáhnout smíření. Pokud jde o svátost smíření a eucharistii, chápal je Bosco – v duchu své doby – hlavně jako prostředek posvěcení, ale i osobního doprovázení.²⁸

3.2 Osobnost vychovatele

Vychovatel v pojetí dona Boska je člověk, který je bytostně s mladými. Žije mezi nimi a zajímá se o to, co prožívají. Mezi základní metody jeho výchovy patří tzv. asistence (*assistenza oculata*) – neustálá přítomnost vychovatele mezi těmi, kdo jsou mu svěřeni; přitom však vychovatel nesmí hrát roli pasivního pedagogického dozoru nebo nějakého hlídače. Má být „motorem“ činnosti, iniciátorem aktivit a přítelem, který má autoritu založenou na osobním vztahu.

²⁸KAPLÁNEK, M. *Don Bosco a salesiánský výchovný styl*. [online]. 4.12.2007. [cit. 2011-12-27]. Dostupné z: <<http://www.sdb.cz/ke-stazeni/odborne-seminare/>>

Bosco byl člověkem komunikace, ale také mužem autority. Bez ní není možná žádná výchova. Jedná se však o autoritu morální, nikoli o moc vynucenou hrozbami nebo tresty.²⁹

Výchova tedy není jakýmsi druhem práce, ale spíše způsobem života. Neprodukuje hmotné věci, ale formuje osobnost, která je plná plánů, nápadů, jistot, naděje, osobnosti obdařené duší. Od vychovatele se proto vyžaduje nejen pedagogická schopnost, ale i schopnost vstupovat do vztahů (jak to udělat, aby...), a jasná identita (jakým je třeba být, aby...). Z toho vyplývá, že vychovatelem podle preventivního systému Boska, nemůže být kdokoliv.

Středem zájmu preventivního systému je tedy mladý člověk a jeho aspirace (snahy, usilování, touhy...). Po jeho boku je však vychovatel, ochotný postavit se výlučně a skutečně na jeho stranu. Proto každá výchova se stává tzv. spoluvýchovou, ne však ve smyslu vzájemné – oboustranné výchovy, ale spíše výchovy dospělého a mladého člověka, kteří se oba společně podílí na výchově. Můžeme tedy shrnout, že prvním úkolem vychovatele je být přítomný, stát při. Pokud bych to měla vyjádřit metaforou, vychovatel i vychovávaný jsou na jedné lodi. Když se loď potopí, utopí se oba.

Největší slabinou, se kterou se vychovatel může setkat, je zda dokáže s mladým člověkem komunikovat vhodným způsobem. Generační konflikty jsou v dějinách výchovy odjakživa (Freud – Oidipovský komplex...). Mladý člověk se snaží vymanit z vlivu jakékoliv autority, často bojuje s nejasnostmi, nedůvěrou, vede provokace, proti světu dospělých. Dospělý je naproti tomu zmatený, neví, co se děje, nechápe bizartnosti mladého člověka. Právě proto je komunikace bolavým místem nejen mezi generacemi, ale i mezi jednotlivými lidmi, manželi, institucemi, a to zvláště v dnešní době. Na základě poznatků o Boskovi, můžeme tvrdit, že byl velkým odborníkem na komunikaci, ať už šlo o skupiny mladíků při večerních rozhovorech, nebo když se na ně jednotlivě obracel na hřišti tzv. „slůvkem do ucha“, nebo při přednáškách pro velké publikum, či při osobních rozhovorech s představiteli všech sociálních vrstev.

²⁹KAPLÁNEK, M. *Don Bosco a salesiánský výchovný styl*. [online]. 4.12.2007. [cit. 2011-12-27]. Dostupné z: <<http://www.sdb.cz/ke-stazeni/odborne-seminare/>>

O jeho komunikačních schopnostech svědčí i jeho spisovatelská a výchovatelská činnost.³⁰

Dle Boska má vychovatel rozvíjet své vrozené schopnosti, používat různé komunikační prostředky, dávat přednost dialogu „face to face,“ a to i prostřednictvím neverbálních komunikačních faktorů, formulovat vlastní život jako „komunikační situaci“. Mluvené slovo je totiž v neustálé interakci s jinými neverbálními faktory (řeč, postoje, gesta, mimika, výběr nejvhodnějšího místa a času na komunikaci...), které jsou často účinnější než samotná slova a v každém případě nám ovlivňují výsledek komunikačního vztahu. I komunikace na dálku, např. dopis, (či moderní prostředky komunikace), vytváří kontext interaktivní komunikace. Můžeme říci, že Bosco byl odborník na komunikaci. Dokázal zbudovat integrovaný systém školy, práce, volného času a víry, obrovský živý prostor, centrum prospěšných, zábavných i kulturních a formačních aktivit. Fyzické prostředí, uspořádání prostoru, organizace času, rodinná atmosféra, náboženské (víra) a odborné (profesní) vzdělání, prostor pro hru, seberealizaci, to vše dává do souladu estetické, duchovní hodnoty, podporuje aspiraci, pocity, rozvíjí komunikační náboj, čímž na druhou stranu získává mysl i srdce mladého člověka, a tak přispívá k harmonickému a všestrannému rozvoji osobnosti.

Vychovatel zastává především roli otce, kterou můžeme z hlediska psychologického považovat za jednu z nejpodstatnějších. Má být nositelem autority a vzorem pro nalezení osobní identity. Vytváří se tedy blízký osobní vztah, který je charakteristický pro rodinné prostředí a při kterém vzájemné spolužití provází důvěrné projevy a porozumění. Otcovství však samo o sobě nestačí, je nezbytné spojit ho s přátelstvím a bratrstvím. Bosco žádá, aby vychovatel byl současně přítelem i bratrem. Ze strany vychovatele-otce-přítele-bratra se vyžaduje přijímat a být přijímaný, ze strany mladého člověka zase to, aby se nechal vtáhnout. Jde tedy o oboustrannou pedagogickou akceptaci: na jedné straně otcovské, přátelské, bratrské pochopení vychovatelem, který se zajímá o mladého člověka, a na straně druhé přijetí výchovného působení i člověka, který jej vykonává. Výchozím bodem výchovatelské práce je skutečnost, že bezvýhradně přijme mladé takové, jakými skutečně jsou, a ne takové, jaké by je chtěl mít. „*Stačí, že ste mladí, aby som vás mal skutočne rád.*“³¹

³⁰ MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*. Bratislava : Don Bosco, 2005. ISBN 80-8074-022-4, str. 96

³¹ JOB, P. *Čerpajme z múdrosti dona Bosca.*: Oto Németh, 1998. 127 s. ISBN 80-9676339-9-7, str. 38

3.3 Otázka trestů v preventivním systému Bosca

Od chlapců, které přijímal, vyžadoval plnění stručných a jasných pravidel, se kterými byli hned na počátku seznamováni. V oratoři měl také chlapce, kteří byli velice těžko přizpůsobiví a problémoví. Nasnadě je otázka týkající se trestů a přístupu Boska k nim. Bosco si uvědomoval, že chování chlapců je třeba regulovat a nebránil se v určitých případech pokárání, nikdy však podle jeho slov nepoužil tělesných trestů.³²

Láska se v jeho pojetí výchovy nevyklučovala s disciplínou a nutností plnit požadavky vychovatele a stala se také významným činitelem naplňování poslušnosti. Bosco byl přesvědčen, že pokud ho budou mít chlapci rádi, největším trestem pro ně bude, když jim neprojeví přízeň: „Jestliže vychovatel chce, aby se ho žáci báli neposlechnout, ať se snaží, aby si získal jejich lásku. Nepřívětivý pohled má na některé větší vliv než facka.“³³

Bosco se nesnažil, aby ho chlapci poslouchali ze strachu z trestu, ale vedl je k pochopení, proč jsou trestáni a k uznání, že jednali špatně. Nikdy netrestal veřejně, nechtěl u hochů vyvolávat pocit ponížení. Z toho vyplývá, že bral na zřetel neodmyslitelnou důležitost nezranění pocitu vlastní důstojnosti u dětí, kterou by každé necitlivé potrestání mohlo výrazně narušit.

Účelem jeho trestu bylo, aby chlapec, který se něčím provinil, pochopil spravedlnost pokárání a to vše podle zásady „neuzavřít srdce dítěte a neučinit je nepřístupným kladné výchově.“³⁴

O citlivém Boskově pedagogickém vedení svědčí i jeho názor, že se chlapci nesmějí nechat vystavit příležitosti udělat něco zlého. Vždy, než sáhl po trestu, předem využil všechny možnosti, aby preventivně poklesku zabránil. Za nástroj prevence mu posloužilo využití přirozených tendencí dítěte po napodobování, stejně tak pozitivní povzbuzování a pochvala.

³² FONTANA, U. *Člověk a zasvěcení: v duchu Dona Bosca po sto letech od jeho smrti*. 1.vyd. Praha:Portál, 1992. 161 s. ISBN 80-85282-36-4, s. 69

³³ FONTANA, U. *Člověk a zasvěcení: v duchu Dona Bosca po sto letech od jeho smrti*. 1.vyd. Praha: Portál, 1992. 161 s. ISBN 80-85282-36-4, str. 70

³⁴ ALBERTI, P. *Světec Don Bosco*. 1.vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999, 326 s., str. 190

S vyžadováním kázně od hochů v oratoři a zároveň stálou přítomností mezi nimi se nabízí otázka poskytování prostoru pro vlastní svobodu chlapců. Alberti na toto téma argumentuje: „Někdo si možná pomyslí, že ustavičná přítomnost vychovatele je na škodu svobodnému projevu osobnosti mladého člověka; žít pod ustavičným dohledem, i když otcovským nebo přátelským, může vychovat k pokrytectví. Právě naopak. Preventivní metoda nechává dítěti nejširší svobodu.“³⁵

Bosco byl sice stále přítomen mezi chlapci, aby dohlížel na kázeň a usměrňoval je, nebylo to však ve smyslu potlačování svobodného projevu duše dítěte, kterou chtěl ve spontánních aktivitách poznat. Zastával názor, že je třeba se vystřídat jak přehnané kontroly, přísnosti a vyžadování disciplíny, tak extrémního druhého, přemrštěné svobody. Byl tedy spíše než dohlížečem na chování hochů partnerem, který je opatrně a nenásilně usměrňoval způsobem, aby v nich nevytvářel pocit, že je jejich svoboda omezována.

3.4 Rodinné prostředí, radostná atmosféra a hra v preventivním systému Boska

Charakteristické rysy Boskova preventivního systému dotváří radostná atmosféra, rodinné prostředí a hra. Moderní psychologie význam rodiny vidí především v poskytování dítěti nejmocnějších podnětů pro rozvoj poznání, osvojování povinností i návyků a pro učení se mezilidským vztahům a zdravému vztahu k autoritě.³⁶ Bosco se snažil vytvářet pro chlapce prostředí, ve kterém zažívali pocit, že jsou přijímáni jako rovnocenné lidské bytosti, prostředí, ve kterém prožívali stejně jako dítě s rodiči pocit bezpečí domova. Autoritářské smýšlení nahradil v oratoři vytvářením rovnocenných vztahů, respektujících individuální potřeby hochů na seberealizaci a zároveň, stejně jako rodiče dětem, i on jim předával různé kompetence, čímž v nich podporoval důvěru v sebe sama a radost z vlastních možností.³⁷ Snahou uskutečňovaného preventivního systému Boska bylo prostřednictvím jeho přítomnosti mezi mládeží vytvářet atmosféru,

³⁵ ALBERTI, P. *Světec Don Bosko*. 6. vyd., v MCM vyd. 1. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. ISBN 80-7266-015-2, str. 191

³⁶ ČAČKA Otto. *Psychologie dítěte*. 3. dopl. vyd. Tišnov: Sursum, 1997. ISBN 80-85799-03-0, str. 109

³⁷ Čeští salesiáni v exilu. Svatý Jan Bosco. Řím, 1988. 56 s. ISBN neuvedeno, str. 12

kteřá se co nejvíce přiblíží atmosféře charakteristické pro rodinu nejen hmotně, formou poskytování ubytování, ale také nehmotně, uspokojováním duševních potřeb chlapců.

Ovzduší naplněné radostí je, dalo by se říct, originálním rysem výchovného systému Boska. Jeho hlavním mottem vyjadřujícím potřebu radosti ve všech oblastech lidské činnosti bylo: „Smutným se dny vlečou, veselým rychle ubíhají.“³⁸

Bosco prostředí radosti nepovažoval pouze za veselou náladu bez účelu nebo prostředek pro trávení kratochvílí, ale za významný výchovný nástroj, který nejen že zahání nudu, podněcuje a ozdravuje duši mladého člověka, ale zpřijemňuje mu i povinnosti. Radost viděl jako součást přirozenosti lidské povahy a přisuzoval jí i duchovní rozměr. Radostné ovzduší muselo vládnout při všech liturgických aktivitách. Veškeré bohoslužby, kázání a modlitby byly svou délkou a obsahem přizpůsobeny věku chlapců, aby z nich měli potěšení, přinášely radost a nestaly se pro ně pouhou nutností.³⁹

Radostné prostředí podněcoval také hrou. Byl jedním z prvních vychovatelů moderní doby zakládajícím pro mládež žákovská jeviště. Využíval divadlo jako výchovného prostředku, který měl sloužit k rozptýlení, pobavení a poučení chlapců.⁴⁰ Sám pro tento účel několik her složil. Jeden ze současných psychologických a pedagogických pohledů na význam hry v duševním vývoji dítěte tj., že „hra je nejfrekventovanější formou projevu dítěte ve volném čase, dává příležitost k uplatnění i uspokojení zvědavosti, představivosti, citových projevů, potřeby pohybu aj.“⁴¹ koresponduje se slovy Boska: „Chlapcům je třeba dát širokou volnost, aby mohli skákat, běhat a po libosti se vydovářet. Tělocvik, hudba, recitace, divadlo, vycházky jsou velmi účinné prostředky, jimiž se dosahuje kázně a podporuje se mravnost a zdraví.“⁴²

³⁸ Čeští salesiáni v exilu. Svatý Jan Bosco. Řím, 1988. 56 s. ISBN nevedeno, str. 13

³⁹ ALBERTI, P. *Světce Don Bosko*. 6. vyd., v MCM vyd. 1. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. ISBN 80-7266-015-2, str. 192

⁴⁰ ALBERTI, P. *Světce Don Bosko*. 6. vyd., v MCM vyd. 1. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1999. ISBN 80-7266-015-2, str. 194

⁴¹ ČAČKA Otto. *Psychologie dítěte*. 3. dopl. vyd. Tišnov: Sursum, 1997. ISBN 80-85799-03-0, str. 121

⁴² FERRERO, B. *Vychovávaj jako Don Bosco*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 143 s. ISBN 978-80-7367-294-2, str. 140

Bosco očekával, že se mu prostřednictvím participace na hrách svěřenci přiblíží takoví, jací skutečně jsou, protože ve hře se projevují spontánně. Těchto přirozených situací využíval ke svému výchovnému působení: „Dlouhatánských rekreací jsem využíval k tomu, abych se přiblížil ke každému chlapci. Slůvkem do ouška jsem doporučil jednomu větší poslušnost, druhému větší dochvilnost na katechismus, dalšího jsem pozval ke zpovědi *a ještě dalšímu jsem doporučil námět k zamyšlení a tak dále*“⁴³

⁴³ FERRERO, B. *Šťastní rodiče: křesťanská výchova podle Dona Bosca*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 147s. ISBN 80-7178-937-2, str. 127

4. SALESIÁNI V ČESKÉ REPUBLICE

„*Da mihi animas, cetera tolle (Dej mi duše, ostatní si vezmi)*.“⁴⁴

sv. Jan Bosco⁴⁵

V českých zemích zahájili salesiáni činnost v roce 1927. Počátky působení salesiánů v Čechách jsou spojeny se jménem českého rodáka P. Ignáce Stuchlého.

4.1 Historie salesiánů - Staříček

P. Ignác Stuchlý se narodil ve slezské Boleslavi 14. prosince 1869. V září 1891 začal v Olomouci u dominikánů studia teologie, která však musel přerušit. V září 1894 přijíždí k salesiánům do Turína, v srpnu 1895 vstupuje do noviciátu a pokračuje ve studiích. V listopadu 1901 přijímá kněžské svěcení. V říjnu 1910 opouští své italské působiště v salesiánském konviktu v Gorici a přijíždí do slovinské Lublaně s úkolem dostavět zde kostel a pečovat o salesiánský ústav. Tuto práci mu značně zkomplikovala první světová válka. Po jejím skončení je P. Stuchlý poslán za prefekta do Veržeje, ale po dvou letech se vrací do Lublaně dostavět kostel. To se mu podařilo až v roce 1924. O rok později byl poslán do italské Perozy, kde žilo v salesiánské komunitě i několik Čechů, a kam byli na salesiánskou formaci posíláni chlapci z Československa. V té době začíná v Československu zájem o příchod salesiánů. Po rozmanitých peripetiích kupují salesiáni ve Fryštáku u Holešova klášter od sester Neposkvrněného Početí. Časně zrána 28. září 1927 sem v čele s P. Stuchlým dorazilo z Perozy

⁴⁴ Heslem *Dona Bosca* bylo (a heslem salesiánů dosud je) latinské **Da mihi animas, cetera tolle** (česky *Dej mi duše, ostatní si vezmi*). Sv. Don Bosco jím chtěl vyjádřit, že důležité je pouze spasit lidské duše (zejména zanedbaných chlapců z ulic, jimž se věnoval), ostatní je podřadné.

⁴⁵ Jan Bosco [online]. [cit. 2012-01-09] Dostupné z: < http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Bosco

17 chlapců a 3 salesiáni. Dílo se brzy rozrostlo a P. Stuchlý, který si mezitím pro svou bílou hlavu vysloužil od obyvatel Fryštáku přezdívku „Staříček“, se zasadil o vybudování dalších salesiánských ústavů v Československu (Ostrava, Praha, Brno, Pardubice...). Vytvářely se chlapecké ústavy, které bychom dnes zařadili do kategorie domovů mládeže, dále formační domy pro přípravu budoucích salesiánů, ale i první oratoře inspirované valdockou oratoří.⁴⁶ Ve všech těchto domech se salesiáni snažili pokračovat v díle a v duchu svého zakladatele. 15. září 1935 byl Staříček jmenován inspektorem nově zřízené samostatné české Salesiánské provincie.⁴⁷

Značné komplikace přinesla 2. světová válka. Ústav ve Fryštáku byl zabrán fašistickými jednotkami SS. Štěpán Trochta, druhý nejvýznamnější český salesián, byl odvezen do koncentračního tábora a řada salesiánů uvězněna. I fryštácký dům musel být vyklizen a sloužil nacistům jako domov pro vybombardovanou mládež z Hamburku a posléze jako základna maďarských vojáků. Po válce se Fryšták opět stal sídlem salesiánského aspirantátu.

Období po roce 1948 spojené s nástupem komunistického režimu znamenalo pro salesiány jediné – zákaz církevních škol, obklíčení všech řeholních domů hlavních mužských řádů a kongregací, uvěznění vedoucích osobností a v krajních případech také smrt některých kněží. Řeholní činnost byla postavena mimo zákon. Salesiáni, kteří byli propuštěni z vězení, se nemohli oficiálně věnovat svému poslání. I přes nepříznivé podmínky totalitního režimu se salesiánská tradice nadále rozšiřovala. Místo veřejných prostor využívala soukromých bytů, horských chat či přírody, kde probíhala formace dalších salesiánů, studium filozofie a teologie, ale i množství prázdninových akcí pro menší skupiny.

Tyto letní salesiánské tábory, které tvořila skupina 15-20 chlapců nebo dívek, dostaly název „chaloupky“ jako krycí, aby nebyly nápadné státní moci. Dostaly ho podle skutečných chaloupek, kde se prázdninové akce odehrávaly. Čtrnáctidenní pobyt se nesl ve znaku dobrodružství, rekreace a křesťanské výchovy. Cílem chaloupek bylo prohlubování víry ve společenství, umožňování hlubšího následování Krista

⁴⁶ První oratoř Dona Bosca, po několika vynucených stěhování nakonec zakotvila v turínské čtvrti Valdocco, odtud název tzv. „valdocká oratoř.“

⁴⁷ Služebník Boží P. Ignác Stuchlý. *Salesiánský magazín* [online]. Praha: Salesiánská provincie Praha, 2011(5), s. 27 [vid. 2011-12-21], str. 14-15

a pomoc poznat Boží vůli při volbě povolání. Základem byla rodinná atmosféra a výchova v duchu preventivního systému. Důležitou roli zde hráli animátoři, jakožto dozorcí, kteří se stávali duší zábavy a veselí.

V roce 1949 se prudce zhoršilo už tak podlomené Staříčkovy zdraví, 5. března 1950 dostal ve Fryštáku záchvat mozkové mrtvice. Od té doby byl upoután na lůžko. V noci ze 13. na 14. dubna před půlnocí byli salesiáni vzbuzeni policií a milicí, která obsadila dům, a posléze deportováni na různá místa. Staříček byl umístěn do domova důchodců v Lukově poblíž Fryštáku. Jako řadový chovanec nesměl ani opouštět dům. V lednu 1953 přišel druhý mrtvicový záchvat. Staříček zemřel v sobotu 17. ledna ve 22.25 hod. ve věku 83 let. Byl pohřben na fryštáckém hřbitově.^{48 49}

4.2 Současné dílo

Po roce 1990 nastává nová doba, která staví před české salesiány spoustu úkolů. Je nutné opravit domy získané v restituci. Nadchází čas hledání, jak by měla vypadat salesiánská činnost v nově vznikající společnosti. Zejména ve větších městech se zakládají salesiánské domy se salesiánskými středisky mládeže.

Salesiánská provincie zřizuje nakladatelství Portál, které má velký význam při vydávání pedagogické a psychologické literatury. Toto nakladatelství patří v současnosti k nejvýznamnějším v oblasti psychologie, pedagogiky, sociologie, sociální práce apod. V září loňského roku toto nakladatelství v čele s Jaroslavem Kuchařem oslavilo 20 let své existence.

V roce 1993 salesiánská provincie zřizuje vyšší sociálně pedagogickou a teologickou školu JABOK v Praze, pro výchovu a vzdělání v oboru sociální práce a sociální pedagogiky s křesťanským hodnotovým základem. Název JABOK vznikl spojením dvou osobností JANA BOSCA a JANA ÁMOSE KOMENSKÉHO. V červnu 1999 byla

⁴⁸ MED, O. *Český Don Bosco: životopis P. Ignáce Stuchlého*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1992, str. 24

⁴⁹ Dne 18. září 2011 bylo ve Fryštáku slavnostně otevřeno muzeum Ignáce Stuchlého – Staříčka. Expozice má připomenout život a dílo prvního českého salesiána.

podepsána dohoda mezi VOŠ Jabok a Evangelickou teologickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze o spolupráci při uskutečňování bakalářského studijního programu „Pastorační a sociální práce“. Tím je studentům VOŠ Jabok umožněno, aby dosáhli vysokoškolského titulu bakalář. V současnosti vyšší sociálně pedagogická a teologická škola Jabok usiluje o transformaci na vysokou školu a o získání akreditace soukromé vysoké školy.

Salesiáni stáli u zrodu a výrazně podpořili také vznik teologické fakulty Jihočeské univerzity, někteří přednáší na TF UP v Olomouci.

Důležité je i zapojení salesiánů do sdělovacích prostředků (ČT Brno, rádio Proglas, Salesiánské audio-video centrum, TV Noe). V posledních letech také pravidelně vychází Salesiánský magazín informující o dění, jak v českých, tak i zahraničních střediscích mládeže.

Čeští salesiáni dnes působí již po celé republice a svou činnost realizují zejména prostřednictvím následujících salesiánských středisek: Brno – Líšeň, Brno – Žabovřesky, České Budějovice, Pardubice, Ostrava, Teplice, Plzeň, Rumburk-Jiříkov a Fryšták. Další salesiánské komunity bychom našli také v Moravských Budějovicích, Praze – Dolních Počernicích, Prostějově nebo v Litomyšli.⁵⁰

⁵⁰KŘÍŽKOVÁ, M. R. *Knihy víry, naděje a lásky: 70. let působení salesiánů v Čechách a na Moravě*. 1. vyd. Praha: Portál, 1992. ISBN 80-7178-122-3.

5. SALESIÁNSKÁ STŘEDISKA MLÁDEŽE

Salesiánská střediska mládeže jsou hlavním uskutečňováním Boskových výchovných myšlenek v České republice. Salesiáni se zde snaží prostřednictvím volnočasových aktivit nabízených dětem a mladým lidem navázat na koncepci valdocké oratoře a realizovat ji.

Doba pokročila a celospolečenská, politická, kulturní i náboženská situace se od 2. poloviny 19. století, kdy Bosco ve valdocké oratoři působil a vytvářel preventivní systém, výrazně změnila. Základní pilíře preventivního systému Boska sice zůstávají, ale salesiáni se snaží reagovat na stále nové podněty a problémy, kterým je v současném světě při práci s mládeží třeba čelit, nebo věnovat se jim. Principy salesiánské výchovy vycházející z preventivního systému Boska zůstávají, ale přizpůsobují se době. Kaplánek se k tématu společenských změn v souvislosti se salesiánským výchovným přístupem vyjadřuje slovy: „Salesiáni dosud předávají ve své výchovné praxi způsob jednání a komunikace, kterou sami zažili a která je podložena odkazem zakladatele. Prvky, které jsou životné, zůstávají zachovány a berou na sebe novou formu a prvky, které byly poplatné době, se postupně ztrácejí“.⁵¹

Salesiánská střediska mládeže jsou školská zařízení provozována Salesiány Dona Boska (SDB), nebo dcerami Panny Marie Pomocnice (FMA). Zaměřují se na volnočasové aktivity zejména pro ohroženou mládež. Jejich aktivita je závislá především na práci přímo salesiánů či sester salesiánek a dobrovolníků. V ČR je v současnosti 12 středisek volného času provozovaných členy salesiánské rodiny, z čehož dvě provozují dcery Panny Marie Pomocnice a ostatní Salesiáni Dona Boska. Tato střediska mají buď charakter školského zařízení podle vyhlášky MŠMT ČR 432/1992⁵² nebo jsou definovány jako účelová zařízení církve.⁵³ Financovány jsou především MŠMT, MPSV, kraji, městy a fondy Evropské unie.⁵⁴

⁵¹ KAPLÁNEK, M. *Don Bosco a salesiánský výchovný styl* [online]. 2007 [cit. 2011-12-11].

Dostupné z: < <http://www.sdb.cz/ke-stazeni/odborne-seminare/>>

⁵² <http://www.msmt.cz/mladez/skolska-zarizeni-pro-zajmove-vzdelavani-soubor-metodickych-textu-k-cinnos-ti-stredisek-pro-volny-cas-deti-a-mladeze-skolnich-klubu-a-skolnich-druzin>>

⁵³ VÁŇOVÁ, J., KAPLÁNEK, M. *Práce v salesiánském duchu. Příručka pro spolupracovníky v salesiánských dílech v ČR* [online]. 2002 [cit. 2011-12-27]. Dostupné z: <mladez.sdb.cz/materialy-ke-stazeni/knihovna/?cmd=download...45>

⁵⁴ Provinciální kapitula. *Výchovně pastorační projekt*. [online]. 2007 [cit. 2011-12-27]. Dostupné z: <http://www.sdb.cz/ke-stazeni/salesiani-v-praxi/>

Struktura pedagogických pracovníků se v poslední době v salesiánských střediscích proměňuje, roste aktivita laiků a klesá počet řeholníků.⁵⁵

Pedagogičtí pracovníci, kteří se na výchově dětí a mládeže v salesiánských střediscích podílejí, jsou tedy jednak profesionální vychovatelé, které zastupují řeholníci – salesiáni a vychovatelé laici, kteří přijali a rozhodli se uplatňovat výchovné ideály Boska.

Profesionální vychovatelé musejí mít pedagogické vzdělání, pokud se jedná o salesiány navíc teologické vzdělání a podmínkou přípravy pro práci profesionálního salesiánského vychovatele, ať už salesiána řeholníka či laika, je příprava na uplatňování preventivního systému podle Boska. Vedle nich se na výchově podílí tzv. animátoři. Jedná se o dobrovolníky z řad mládeže, která dříve navštěvovala oratoř, popřípadě o její rodiče. „Mají sami za sebou zkušenost oratoře, tento styl práce a zábavy se jim zalíbil a využívají možnost dělat něco pro druhé. Vůči dětem v oratoři jsou jejich staršími kamarády.“⁵⁶

Salesiánská střediska mládeže se snaží v rámci volnočasových programových nabídek co nejvíce přiblížit atmosféře valdocké oratoře. Boskova představa o funkci oratoře byla, že se má stát domovem s rodinnou atmosférou, farností - tj. společenstvím věřících, hřištěm pro hru a v neposlední řadě školou, kde se člověk něco naučí.⁵⁷

Salesiánská střediska nepředstavují prostředí oratoře, jak fungovala v době Boska, ale přebírají její prvky a aplikují je na dnešní volnočasová zařízení pro děti a mládež. Proto se charakterizují jako oratoř v užším slova smyslu, což představuje „pravidelný prostor pro sportovní a zábavnou činnost pro děti.“⁵⁸

Zájmové kroužky, které se zaměřují na zájmovou výchovně vzdělávací činnost v oblasti hudby, jazyků, ručních prací nebo sportu. Podle Pedagogických směrnic pro činnost salesiánských středisek mládeže se v rámci výchovy v zájmových kroužcích prolínají dvě dimenze – individuální (rozvoj osobnosti a sociální, schopnost cílevědomé

⁵⁵ KAPLÁNEK, M. *Don Bosco a salesiánský výchovný styl* [online]. 2007 [cit. 2011-12-27]. Dostupné z: <<http://www.sdb.cz/ke-stazeni/odborne-seminare/>>

⁵⁶ Pedagogické směrnice pro činnost Salesiánských středisek mládeže [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné z: <<http://www.sdb.cz/ke-stazeni/salesiani-v-praxi/>>

⁵⁷ KAPLÁNEK, M. *Don Bosco a salesiánský výchovný styl* [online]. 2007 [cit. 2011-12-11]. Dostupné z: <<http://www.sdb.cz/ke-stazeni/odborne-seminare/>>

⁵⁸ Salesiáni Dona Boska. [online]. 2007 [cit. 2011-12-27]. Dostupné z: <<http://www.sdb.cz/strediska-mladeze/>>

práce, převzetí zodpovědnosti za svou činnost) a sociální (prohloubení socializace členů kroužku, prohlubování vztahů k vychovateli a k sobě navzájem).

Takto pojatá oratoř se uskutečňuje v následujících oblastech:

- Kluby, které poskytují dospívající mládeži prostor pro vzájemné setkávání, trávení volného času, zábavu.

- Katechetické, formační a spirituálně zaměřené skupiny, jejichž členy je převážně mládež do 20 let věku.

- Jednorázové akce představující například divadelní představení, koncerty, diskotéky, sportovní a jiné soutěže. Tyto akce jsou otevřeny široké veřejnosti, která se tak může jejich prostřednictvím seznámit s činností salesiánů.

- Víkendové a prázdninové akce zaměřující se na zážitkovou pedagogiku.⁵⁹ (U nás je to zejména Dům Ignáce Stuchlého ve Fryštáku)

Salesiánská střediska jsou otevřena širokým vrstvám mládeže. Na počátku působení v 90. letech se v nich soustředila mládež převážně křesťanská, což se postupem doby začalo měnit a v současnosti je navštěvují také mladí lidé bez vyznání. Proto se původní cíl v souladu s cílem Boska „vychovat dobré křesťany a poctivé občany“ změnil v cíl evangelizace. Evangelizace mládeže se v salesiánských střediscích realizuje jako snaha vychovávat mladé lidi k hodnotám evangelia jako jsou vzájemná úcta, láska, tolerance, odpovědnost, hledání pravdy, přičemž je kladen důraz na osobní svědectví, tj. poskytování vlastního příkladu.⁶⁰

Ve výchovně pastoračním projektu jsou vymezeny charakteristiky skupin, na které se výchovná práce v salesiánských střediscích soustřeďuje.

Jedná se o skupiny:

- z věřícího prostředí,
- se zájmem se vzdělávat v rámci zájmové činnosti,

⁵⁹ Pedagogické směrnice pro činnost Salesiánských středisek mládeže [online]. [cit. 2011-12-16]. Dostupné z: <<http://www.sdb.cz/ke-stazeni/salesiani-v-praxi/>>

⁶⁰ Provinciální kapitula. Výchovně pastorační projekt. [online]. 2007 [cit. 2011-12-16]. Dostupné z: <<http://www.sdb.cz/ke-stazeni/salesiani-v-praxi/>>

- zájemci o duchovní povolání,
- ze sociálně slabě podnětného prostředí,
- z dětských domovů,
- na okraji církve,
- z neúplných rodin,
- z národnostních menšin,
- mladí, kteří trpí různými druhy závislostí.

Můžeme říci, že v současné době stoupá spíše návštěvnost dětí a mládeže nevěřící - tedy bez katolického vyznání.

Podle věku vytváří salesiánská střediska programy pro děti předškolního věku, (v rámci klubů, které je společně s nimi navštěvují i jejich rodiče), pro děti mladšího a staršího školního věku a pro mládež nad 14 let.⁶¹

V závěru tedy můžeme říci, že salesiánská střediska mládeže jsou volnočasová zařízení, která mají oproti ostatním zařízením pro trávení volného času své, do jisté míry, originální metody, vyplývající z preventivního systému zakladatele koncepce salesiánské pedagogiky. Jednou z odlišujících charakteristik je výrazný akcent na uplatňování křesťanských hodnot, čímž „je u nás téměř jedinou církevní organizací působící pod MŠMT, která se takto systematicky věnuje oblasti výchovy ve volném čase“.⁶²

Společně s domy dětí a mládeže sdílejí podobnou programovou nabídku, ale v jejím rámci můžeme sledovat dva podstatné rozdíly, které blíže specifikuje Kaplánek. První z nich je, že domy dětí a mládeže se soustředí na nabídku zájmových kroužků a téměř zde chybí spontánní aktivity, na něž se salesiánské oratoře výrazně zaměřují. Druhý rozdíl je podle Kaplána v metodách práce, které v domech dětí

⁶¹ Provinciální kapitula. Výchovně pastorační projekt. [online]. 2007 [cit. 2011-12-16]. Dostupné z: <<http://www.sdb.cz/ke-stazeni/salesiani-v-praxi/>>

⁶² Provinciální kapitula. Výchovně pastorační projekt. [online]. 2007 [cit. 2011-12-16]. Dostupné z: <<http://www.sdb.cz/ke-stazeni/salesiani-v-praxi/>>

a mládeže vycházejí z didaktiky zájmových činností, ale v salesiánských střediscích převažuje metoda komunikativní animace.⁶³

Od revoluce v roce 1989 uběhlo již více než dvacet let, ve kterých salesiáni v České republice navázali na myšlenku Boska a postupně začali zřizovat oratoře inspirované jeho vzorem. Stále však hledají možnosti, jak obohatit svoje programy práce s mládeží a jak je uzpůsobit současným problémům vycházejícím ze sociální a kulturní situace. Podle Kaplánka je třeba vést stále diskusi o vyjasňování vlastní identity, poslání, prioritách a metodice práce v salesiánských střediscích mládeže a nové poznatky zde začít uplatňovat.⁶⁴

⁶³ KAPLÁNEK, M. *Výchovně pastorační činnost* [online]. [cit. 2011-12-16]. Dostupné z: <<http://www.sdb.cz/ke-stazeni/odborne-seminare/>>

⁶⁴ KAPLÁNEK, M. *Naše pastorační vize* [online]. 2007 [cit. 2011-12-16]. Dostupné z: <<http://www.sdb.cz/ke-stazeni/odborne-seminare/>>

6. TEORIE KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU

„Nic není tak obtížné, aby to nebylo možno zjistit vhodným kladením otázek.“

Terentius⁶⁵

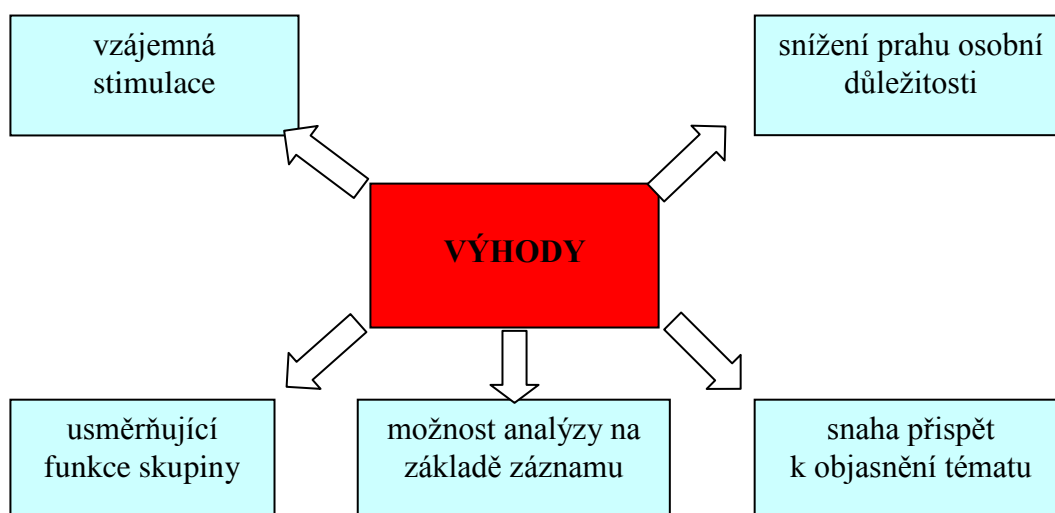
6.1 Popis metody kvalitativního výzkumu – ohniskové skupiny

Jako výzkumnou metodu jsem si vybrala kvalitativní metodu ohniskové skupiny (Focus Groups⁶⁶).

Metoda ohniskových skupin je relativně mladá – její prvopočátky sahají sice do dvacátých let minulého století, ale k masivnímu rozšíření došlo až od poloviny osmdesátých let minulého století. Od té doby došlo k jejímu výraznému rozšíření nejen v rámci akademické obce, ale i mimo ni.

Ohniskové skupiny jsou především skupinovým rozhovorem, nikoli však ve smyslu výměny otázek badatele a odpovědí respondenta, ale spoléhá se obzvláště na interakci uvnitř skupiny, která je vyvolána danými tématy, která jsou předkládána výzkumníkem a obvykle i moderátorem v jedné osobě.

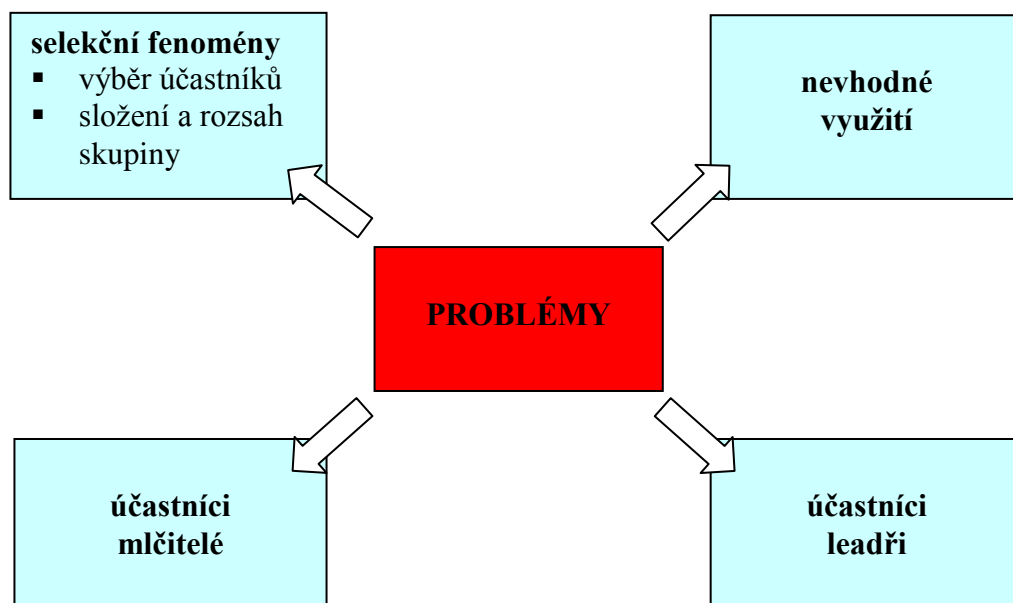
Obrázek 1 Výhody skupinových rozhovorů

⁶⁵ CHROMÝ, Z. *Abeceda moudrosti*, Brno: PROXIMA, 1993, 478 s., bez ISBN, s. 271

⁶⁶ Český překlad je zvolen dle doporučeného překladu dle Velkého sociologického slovníku (Karolinum, Praha 1996).

Obrázek 2 Problémy skupinových rozhovorů

Metodu ohniskových skupin lze použít:

- jako samostatnou metodu, kde je hlavním zdrojem informací – tento způsob klade zvýšené nároky na pečlivé přizpůsobení cílů výzkumu údajům, které skupina může v zájmu jejich dosažení poskytnout a z toho vyplývající zvýšené nároky na výzkumný design,
- jako doplňkový zdroj údajů, ve výzkumech, které jsou založeny na nějaké jiné primární metodě výzkumu – zde slouží diskuse ve skupině jako zdroj předběžných údajů v úvodní kvantitativní studii. Z výsledků této skupiny pak mohou vzniknout anketní dotazníky nebo vytvoření obsahu aplikovaných programů a intervencí. Dále také mohou ohniskové skupiny jako zdroj kontrolních údajů nebo použity k vyšetření nedostatečně srozumitelných výsledků průzkumu,
- jako součást multimetodické studie, kde se kombinují dva nebo více způsobů shromažďování dat, a žádné z těchto použitých metod nedeterminuje použití metod ostatních – doplňuje tak údaje, které jsou shromážděny prostřednictvím jiných kvalitativních metod, jako např. pozorování či individuální interview. Kombinace kvalitativní metod má

za cíl uplatnit každou metodu tak, aby něčím jedinečným přispěla k badatelovu pochopení celého problému.

Hlavní odlišností ohniskových skupin do různých skupinových interview (např. nominální skupiny, Delphi skupiny, zúčastněné pozorování) je to, že badatel určuje téma debaty a vede ji k jasnému, pro sebe důležitému, cíli.

6.2 Určení typů účastníků:

Homogenita a segmentace – kompozice skupiny by měla zajistit, aby účastníci v každé skupině měli k předmětu výzkumu co říci a aby se cítili při vyslovování svých myšlenek před ostatními bezpečně. Tento požadavek však není jednoduché naplnit. Nejmarkantnějšími problematickými oblastmi jsou pohlaví, rasa, věk a společenská třída. Všechny tyto oblasti mohou omezit míru pocitu bezpečí v diskusi, nebo ovlivnit jasnost a otevřenost diskuse. Většinou to nejsou ve skutečnosti rozdíly mezi účastníky, ale jejich vlastní vzájemné vnímání odlišnosti, co determinuje jejich ochotu společně o daném tématu diskutovat.

Lidé, kteří se znají, versus lidé, kteří se neznají – zvyklostní pravidlo dává přednost lidem, kteří se neznají, protože ačkoli lidé, kteří se znají, mohou konverzovat uvolněněji, je to často tím, že vycházejí z určitých daných předpokladů, které jsou však přesně tím, co chce badatel zjistit.

Problematika výběru – nelze nikdy získat reprezentativní vzorek populace, neboť celkový počet účastníků je velmi malý. Je však nutné zajistit dostatečný počet účastníků do každé skupiny. U profesionálních výzkumů pak hraje roli i cena, a to zvláště při práci se specializovanými kategoriemi účastníků.

Určení úrovně skupinové strukturovanosti – týká se míry zapojení moderátora do diskuse. Můžeme diskusi značně strukturovat, nechat jí téměř volný průběh nebo využít tzv. „trychtýř“, kdy začínáme volně a postupně diskusi vedeme tam, kam potřebujeme.

Určení velikosti skupin – průměrná velikost skupin je 5 - 10 účastníků, při nižším počtu hrozí problém s rozběhnutím diskuse a nízký počet získaných informací, při větším počtu hrozí problém se zvládnutím diskuse.

6.3 Vedení a analýza ohniskových skupin

Při vedení ohniskových skupin je nutno mít na mysli, zda účastníci jsou s předmětem zájmu ztotožnění – v tomto případě je vedení skupiny méně problematické, neboť účastníci mají ke sdílení svých názorů a zkušeností velkou motivaci, nebo nejsou s předmětem zájmu ztotožnění – v tomto případě je to naopak. V obou případech je cílem přivést účastníky ke sdílení osobních zkušeností a proniknout do takové hloubky, která vtáhne všechny účastníky do diskuse – přivede do kontaktu určitý počet různých zkušeností.

„Dokud mezi sebou reagují na předmět zájmu, jednotlivci často nezohledňují svoje vlastní implicitní perspektivy. Interakce ve skupině může vyvolat potřebu vysvětlit nebo obhájit svoji perspektivu před někým, kdo o světě smýšlí odlišně. Použití ohniskových skupin k vytváření takových *interakcí dává badateli k dispozici soubor informací, které by prostřednictvím jiné metody nezískal.*“⁶⁷

6.4 Určení obsahu interview

Typická diskuse trvá hodinu až dvě. Doporučuje se na začátku sdělit účastníkům, že bude trvat 1,5 hodiny, abychom zabránili narušení dynamiky ze strany „pozdě příchozích“ nebo „dříve odcházejících“. V rámci tohoto času je důležité udržet ohnisko a neotvírat příliš mnoho témat. U nestrukturované skupiny by to mohlo znamenat pouze dvě širší témata, u strukturované 4 - 5 hlavních otázek či témat (zde si také můžeme vytvořit diskusní otázky do průvodce, kterým se moderátor řídí i u dalších skupin –

⁶⁷ MORGAN, D. L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu* 1. vyd. Boskovice: Nakladatelství Albert, 2001, 104 s. ISBN 80-85834-77-4, str. 64

vhodný úvod otázek je: „Jedna z věcí, o kterou máme zvláštní zájem, je ... Co nám k tomu můžete říct?“ nebo „To je něco, o čem bychom určitě chtěli slyšet víc. Můžete nám o tom něco říct?“).

V průběhu diskuse nesmíme striktně trvat na fixních otázkách. Moderátor by neměl v diskusi dominovat a jeho role by se neměla zaměřovat s rolí tazatele. Měl by být pouze pomocníkem při diskusi někoho jiného.

6.5 Moderování skupiny

Na začátku sezení je otevřeně, ale zcela obecně představen předmět zájmu a základní pravidla: hovoří vždy pouze jedna osoba, nesmí probíhat žádné vedlejší rozhovory mezi sousedy, všichni se budou účastnit a nikdo nebude dominovat a tak dále. *„Je moudré úvod i instrukce co nejvíce zestručnit. Zdlouhavá instruktáž vytváří očekávání, že moderátor bude skupině stále něco říkat, co má dělat, a toto očekávání je pak velmi nešťastné. Místo toho by mělo být cílem, aby členové skupiny cítili zodpovědnost za generování a průběh své vlastní diskuse.“*⁶⁸

6.6 Počátek diskuse

Na začátku musíme zvolit otázky, které mají „prolomit ledy“, a až následně budeme klást otázky, které skutečně budou „startovat diskusi“. Proto na začátku vyzveme účastníky, aby se všem ostatním krátce představili, resp. řekli i něco o sobě (např. co rádi dělají, apod.). Skrytou výhodou vyslovení zahajovací věty je i potlačení „skupinového myšlení“ – tzn. tendenci odlišujících se jedinců potlačit svůj nesouhlas v zájmu udržení konsensu ve skupině. Můžeme také požádat účastníky o to, aby před tím, než bude na startovací otázku reagovat, věnoval pár minut napsání několika poznámek – tyto poznámky pak posilují rozhodnutí člověka přispět těmito myšlenkami

⁶⁸ MORGAN, D. L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu* 1. vyd. Boskovice: Nakladatelství Albert, 2001, 104 s. ISBN 80-85834-77-4, s. 66

k diskusi ve skupině, resp. dávají moderátorovi možnost požádat o vyjádření ty členy skupiny, kteří dosud nic neřekli.

6.7 Pokračování v diskusi a její uzavření

Zde záleží na výzkumných cílech badatele, resp. zadaném cíli moderátorovi. Proto asi po deseti minutách po zahájení diskuse vytvoří moderátor příležitost k uvedení prvního tématu v průvodci: „Jedna z věcí, o níž se tady zmínilo několik lidí, je ... Zajímalo by mě, co by k tomu mohli říct ostatní.“ Eventuálně, pokud první téma dosud nebylo zmíněno: „Divím se, že ještě nikdo nezmínil ... Znamená to něco?“ Na témata zmíněná v počátcích diskuse musí být pamatováno a použijí se k přechodu na další témata v průvodci: „Vzpomínám si, že někteří z vás poznamenali před chvilkou něco trochu jiného, a zajímalo by mě, jak věci jako ... do tohoto obrazu zapadají.“⁶⁹

Jako nadstavbovou část, můžeme zvolit také to, že nahrávku necháme běžet i po formálním ukončení skupiny, kdy vznikne prostor pro neformální diskusi. Pokud je zde oprávněný názor, že někteří účastníci nevyjádřili plně svůj názor, můžeme zvolit variantu, že jim jeden až dva dny po sezení zavoláme, krátce poděkujeme a dáme jim příležitost vyslovit „jakékoli myšlenky, které je na dané téma ještě napadly“.

V průběhu diskuse může vyvstat otázka, zda by se měl moderátor zapojovat do diskuse s vysokou či nízkou aktivitou. U společenských problémů doporučuje Morgan nízkou míru zapojení. Někteří autoři doporučují vysokou míru zapojení, která se dá využít pro kontrolu interakce ve skupině, nasměrování irelevantních diskusí zpět do vyjetých kolejí, znovuočarování diskuse ve chvílích stagnace, zamezení tomu, aby skupinové myšlení nepotlačilo názory, které se liší od názorů většiny, usměrňování dominujících účastníků, zapojení příliš zdrženlivých účastníků a tak podobně. Morgan však uvádí, že většina těchto problémů může být vyřešena samotnou skupinou s minimálním moderátorovým zásahem⁷⁰.

⁶⁹ MORGAN, D. L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu* 1. vyd. Boskovice: Nakladatelství Albert, 2001, 104 s. ISBN 80-85834-77-4, s. 68

⁷⁰ MORGAN, D. L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu* 1. vyd. Boskovice: Nakladatelství Albert, 2001, 104 s. ISBN 80-85834-77-4, s. 69

6.8 Výběr prostředí a sběr dat

Prostředí musí vyvažovat potřeby účastníků a potřeby badatele – účastníci se v něm musí cítit dobře, na druhou stranu zde musí být možno uskutečnit nahrávku. Alternativ pro vhodné prostředí je spousta – od konferenčních místností ve veřejných zařízeních, přes badatelovu pracovnu, domov některé z účastníků až po speciální místnosti s vestavěnými mikrofony, videokamerami a jednosměrnými zrcadly používané pro marketingové výzkumy ohniskových skupin ve větších městech.

Nejdůležitějším prvkem v místnosti je stůl – volíme jej kulatý nebo obdélníkový, účastníci se posadí do tvaru písmene U. Pravděpodobně málo mluvné účastníky posadíme naproti moderátorovi, který sedí v čele, pravděpodobně dominující účastníky posadíme po straně moderátora.

Hlavním prostředkem záznamu pozorování je audio nahrávka. Proto není možno podcenit kvalitu záznamu, neboť i sebevydařenější diskuse bez záznamu nebo bez srozumitelného záznamu je pro naše účely bezpředmětná. Pokud máme možnost, nahráváme diskusi na dvě nezávislá záznamová zařízení.

6.9 Kódování údajů

Při koncipování zprávy o výzkumu musíme nejprve stanovit, k jakému účelu bude tento výzkum určen. Na základě toho také stanovit, jaká data budeme sbírat – určení výzkumného problému, abychom na ně zaměřili otázky.

Původně převládal názor, že základní jednotkou analýzy je skupina, a nikoli jedinec. Nyní však již převládá názor, že záleží jak na jedincích, kteří dohromady tvoří skupinu, tak na dynamice skupiny jako celku. Ani jedinec, ani skupina nepředstavují však oddělenou „jednotku analýzy“.

Tři nejběžnější způsoby kódování jsou:

1. všechny zmínky o daném kódu,

2. to, zda každý individuální účastník daný kód zmínil, nebo
3. zda diskuse ve všech skupinách daný kód obsahovala.

Ke kódování údajů se od poloviny devadesátých let používá také speciální software.

Morgan poměrně obsáhle hovoří o vhodnosti či nevhodnosti číslování dat při jejich kódování⁷¹. Nedává žádnou jasnou odpověď, zda číslovat či nečíslvat, obě varianty považuje za přínosné, záleží na badatelově „naturelu“, která varianta mu více vyhovuje. Navíc by neměl být nepřístupný možnosti kódování jeho daty druhým způsobem.

6.10 Interpretace údajů

Musíme rozlišovat, co bylo pro účastníky zajímavé, a to, co považovali za důležité. Nejlepším způsobem, jak to zjistit, je zeptat se na to přímo účastníků, a to nejlépe na konci diskuse.

Otázkou tedy zůstává, jaká témata by měla být v závěrečné zprávě nejvíce zdůrazněna:

- kolik skupin téma zmínilo,
- kolik lidí v rámci každé skupiny zmínilo toto téma,
- kolik energie a entusiasmu téma mezi účastníky vyvolalo.

Pokud má být téma zdůrazněno, mělo by být kombinací výše uvedených tří faktorů známé pod pojmem „validace od skupiny ke skupině“. Kdykoli se téma objeví, vytvoří konzistentní úroveň energie mezi konzistentní proporcí účastníků napříč téměř všemi skupinami.

⁷¹ MORGAN, D. L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu* 1. vyd. Boskovice: Nakladatelství Albert, 2001, 104 s. ISBN 80-85834-77-4, s. 78-79

6.11 Zpráva o výzkumu

Stejně jako u jiných kvalitativních metod sběru dat neexistují ani zde žádná pevná a neměnná pravidla. Forma závěrečné zprávy se tvoří již během výzkumu samotného a záleží mj. na tom, zda výzkum je pojat jako explorativní či zda ověřoval nějakou hypotézu, jestli byla míra moderátorova nasazení zamýšlena jako prostředek k vytvoření strukturované nebo nestrukturované diskuse a jestli analýza spolehla na číselné kódování nebo interpretativnější přehledy údajů.

Psaní zprávy o výsledcích výzkumu vyžaduje dodržení rovnováhy mezi přímými citacemi účastníků a sumarizací jejich diskuse. Příliš mnoho citací způsobí chaotičnost, zpráva se stane přívalem slov. Uvádět mnoho sumarizací je způsob naopak suchý, a ještě k tomu připraví čtenáře alespoň o nepřímý kontakt s účastníky. Redukce této vzdálenosti je častým cílem kvalitativního výzkumu, ale lze jí nejlépe dosáhnout prostřednictvím zprávy, která nejprve oddělí důležitější témata od těch méně důležitých a pak se soustředí na podrobné vykreslení těch důležitých. *„Cíl propojit čtenáře a původní účastníky prostřednictvím dobře vybraných citací vyžaduje též shodu mezi důležitostí a živostí příkladu“⁷².*

⁷² MORGAN, D. L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu* 1. vyd. Boskovice: Nakladatelství Albert, 2001, 104 s. ISBN 80-85834-77-4, s. 81

7. PRAKTICKÁ ČÁST - OTEVŘENÉ KÓDOVÁNÍ

Otevřené kódování odhaluje v datech určitá témata. Postupuje se při něm podrobným rozebíráním zkoumaného textu. V mém případě jsem k jednotlivým sdělením respondentů přikládala jména jevu, tím jsem získala pojmy. Vzhledem k tomu, že z podrobné analýzy textu vzniká velké množství pojmů, vytvořila jsem seskupováním pojmů okolo jevu hlavní kategorie a k některým jsem vztažně podřadila subkategorie.

Z analýzy výpovědí zúčastněných respondentů v otevřeném kódování vznikly tyto kategorie a podřazené subkategorie:

Kategorie	Práce s lidmi a pro lidi
Pojmy	Rodinná atmosféra; rodinnost; přijetí; duchovní rozvoj; starost o znevýhodněné vrstvy; preventivní systém; selský rozum; o krok dopředu před svou dobou; most mezi křesťanstvím a nevěřícím českým světem
Subkategorie	Křesťanský rozměr
Subkategorie	Nekřesťanský rozměr

Kategorie	Kreativní a tvůrčí práce
Pojmy	Neustále se děje něco nového; musí se vymýšlet nové impulsy; změna; spirála, která jde stále dál

Kategorie	Hledání smyslu života
Pojmy	Směr; smysl; hledání; rozvíjet se; přesah pro duši, smysl života

Kategorie	Problémy dětí
Pojmy	Kouření; sex; drogy; alkohol; nefunkční rodina; zázemí; standardy; výchova; šikana; násilí
Subkategorie	Funkční či nefunkční okolí
Subkategorie	Změny chování dětí v čase

7.1 Otevřené kódování jednotlivých kategorií

Kategorie	Práce s lidmi a pro lidi
Pojmy	Rodinná atmosféra; rodinnost; přijetí; duchovní rozvoj; starost o znevýhodněné vrstvy; preventivní systém; selský rozum; o krok dopředu před svou dobou; most mezi křesťanstvím a nevěřícím českým světem
Subkategorie	Křesťanský rozměr
Subkategorie	Nekřesťanský rozměr

Jako jedno z nosných témat ohniskové skupiny se prolínalo téma práce s lidmi a pro lidi a jeho zasazení do poměrně silné ateistické české společnosti. Vždyť při posledním sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 se k víře přihlásilo necelých 21% lidí (ke křesťanské víře 13%), 34% obyvatel uvedlo, že je bez náboženské víry a 45% svůj vztah k víře neuvedlo⁷³. Jako jedno z nejvýznamnějších témat byla zmiňována rodinná atmosféra v práci salesiánského střediska, dále byla zmiňována snaha o duchovní rozvoj všech účastníků, i když ne přímo zaměřenými aktivitami, ale spíše atmosférou a nezávaznou nabídkou odpovědět na všechny otázky, které participanty napadnou a vytváření mostů mezi křesťanským a nevěřícím světem a to budováním tohoto mostu z obou stran – církev se má možnost více přiblížit běžnému člověku a nevěřící člověk má možnost poznat ideje a ideály křesťanské nauky a církevní historii. Podstatnou informací bylo také potvrzení uplatňovaného výchovného systému jako systému preventivního, nikoli represivního. Důležitou informací je také vnímání nutnosti neustále na salesiánském díle pracovat a být o krok dopředu, což mu dodává dynamiku pro současnost, ale i budoucnost. Zajímavé byly např. zmínky o tom, že některé věci, které se dařilo prosazovat před 20-ti lety, jsou už pro dnešní dobu hůře využitelné, natož některé věci, které uplatňoval Bosco v 19. století, zůstávají aktuální i pro dnešní dobu

⁷³ http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30562&th=&v=&vo=H4sIAAAAAAAAFvzloG1uIhBMCuxLFGvtCQzR88jsTjDN7GAIf3WwcNiCREZGZjcGLhy8hNT3BKTS_KLPBk4SzKKUosz8nNSKgrsHRhAgKecA0gKADF3CQNnaLBrUIBjkKNvcSFDHQMDhhqGCqCiYA__cLCiEgZGvxIGdg9_Fz__EMeCEgY2b38XZ89gIIVLxTHEP8wx2NEFJM4ZHOIY5u_t7-MJ1OIP5IdEBkT5OwU5RgH5IUB9fo4ePq4uIDtZSxhYw1yDolzXstJzEvX88wrSU1PLRJ6tGDJ98Z2CyYGRk8G1rLEnNLUiiIGAYQ6v9LcpNSitjVTZbmnPOhmAjq44D8QIDDwAK10C_KF2coe4ugU6uPtWMLA4eni6hcSEAZ0Fk-wj4uloYFBQKiud1AFAJ8Zxq5gAQAA&vseuzemi=null&void=

např. přijetí, láska bez hranic, posilování ega, nenásilné směřování k věcem důležitým pro život, srdečné doprovázení, nabízená podpora...

Křesťanský rozměr výchovy Jana Boska

Účastníci vidí ve svém úkolu naplnění svého křesťanského poslání na tomto světě. Spiritualita výchovného systému je postavená na křesťanském základě, což se promítá jako tenká červená nit ve výchovném systému, který ve svých základech nepoukazuje na svůj křesťanský základ, ale každodenním prožíváním a přístupem z křesťanské nauky vychází.

„... bavi mě pracovat s lidma, nebo pro lidi a v tom vidím rozměr nějaký tý služby křesťanský, která k tomu tak nějak patří, že to je forma jak něco udělat pro lidi dobrého.“ (Vá1)

„...kteří chtějí realizovat to svoje křesťanské poslání, nebo cítí se být povoláni k jeho realizaci, ...“ (Vá2)

„...působit na ty děti, aby se měli šanci dobře rozvíjet, dozvědět se něco o křesťanské kultuře atd.“ (J1)

„...Co se týká toho poctiví občani, dobří křesťani – je to taky takový téma, které se vždycky na těch salesiánských diskuzích řeší, co se to vlastně tady tím heslem myslí, který občan je ten poctivý a který křesťan je ten dobrý. Takže je to zase taková mnohvrstevná otázka, já moc nevím kudy do toho jít, jak na to odpovědět.“ (Vá3)

„...a to jakým způsobem zasahuje ta křesťanská výchova je většinou prosakování skrz ty vychovatele, animátory, kteří žijou nějakým duchovním životem a kteří se v tom podporují, snaží ve v tom připravovat. ...“ (A1)

„...protože ten dobrý křesťan to si myslím, že se trochu týká toho smyslu života, výchova křesťanská si myslím, že tady je, ale není to, nemluvíme přímo o tom náboženství křesťanském, o křesťanských praktikách, protože to ty děti může vyděsit, ale ne že bychom je nevychovali křesťansky, to jsou hodnoty, my je vychováváme k těm křesťanským hodnotám ...“ (A2)

„...poměrně dost velký zastoupení programů, které jsou takové explicitně křesťanské nebo katolicko církevní, že když se třeba využijou takový ty přirozený věci, ...“ (Vá4)

„...Není to ale zase tak, že každý kdo by sem přišel, by okamžitě byl seznámen s nějakým kvantem informací o křesťanství a položena před něj otázka, jestli toto přijímá nebo nepřijímá jako svoje životní vyznání, protože to by byla, že jo střelba vysoko nad hlavu těch dětí, ...“ (Vá5)

„...Asi jako takový největší obecně považují to, že to je křesťanský, že to má přesah pro tu duši a že to jde někam dál. Takhle.“ (J2)

„A není si ji těžký najít, protože tady jsou mezi nima řeholníci, a děti to ví, oni nosí třeba na krku kříž, mluví s nima.“ (J3)

„Já si myslím, že pokud bude Hospodin chtít, abysme na tom pracovali, a bude vidět tu užitečnost toho co děláme.“ (J4)

„...Takový nějaký křesťanský optimismus nebo naději, prostě nějaký pohled vpřed, že to prostě pán Bůh má nějak v rukou, tak že to dovede nějak skloubit ve své osobě, tak asi tak.“ (Vá6)

Nekřesťanský rozměr

Výchovný systém není primárně založen jen pro věřící děti nebo děti, které by po prvním setkání se salesiány proklamovaly, že přijaly křesťanskou (katolickou) víru

nebo křesťanskou morálku. Naopak, vychovatelé jsou zde pro všechny a nabízí jim svou službu, aby si mladí mohli vybrat, jakou cestu si zvolí. Ve spoustě případů ukazují nevěřícím, co to vlastně víra je a na jakých základech je postavena, ale to vše se děje především osobním příkladem, tedy nenásilnou, přirozenou formou.

„...Mě přijde salesiánský dílo, takovým jako hodně silným mostem mezi nevěřícím českým světem a církví vůbec nebo křesťanstvím, protože Češi mají dost problém se přiblížit, mezi téma věřícíma a nevěřícíma je dost velká propast a myslím, že ti salesiánský centra jsou takovým tím přemostěním“ (A3)

„...Není to ale zase tak, že každý kdo by sem přišel by okamžitě byl seznámen s nějakým kvantem informací o křesťanství a položena před něj otázka, jestli toto přijímá nebo nepřijímá jako svoje životní vyznání, protože to by byla, že jo střelba vysoko nad hlavu těch dětí.“ (Vá7)

„...že vlastně ty DDM, které na ničem podobném nestojí, to mají vlastně těžší. V tom, že si tu metodu musí sami celou připravit, promyslet a na tom to postavit, kdežto my máme výhodu, že už máme to, co nám přinesl D.B. a můžeme to aplikovat...“ (J5)

„...ale liší se určitě od těch ostatních středisek, kde třeba víc jsou rozvinuté nízkoprahové kluby a různé problémový krizový centra, takže si myslím, že tady v tom jsme trochu posunutí směrem“ (A4)

„...jo takže ti salesiáni si nevybírají, reagují na tu mládež, která tady je, věnujou se jim.“ (A5)

Kategorie	Kreativní a tvůrčí práce
Pojmy	Neustále se děje něco nového; musí se vymýšlet nové impulsy; změna; spirála, která jde stále dál

To co nenechá spolupracovníky vyhořet, co jim dodává energii a co je neustále nutí se rozvíjet, je neustálá změna, a to změna vycházející z toho, že se neustále mění klienti, a to jak z pohledu konkrétních osob, ale i při dlouhodobé práci s nimi tito dospívají a mění své postoje a vidění světa. I přes několikaleté působení některých pracovníků jim připadá práce stále nová a stále motivující. Dobře si navíc uvědomují, že musí své dílo přizpůsobovat měnící se situaci a reagovat na aktuální potřeby svých „klientů“. Naštěstí také vidí, že se jejich práce netočí v začarovaném kruhu, ale rozvíjí se po spirále. Nabízí jim i jejich růst a to nejen profesionální, ale i duchovní.

„...neustále se děje něco nového, pořád člověk musí vymýšlet nějaký nový impulsy, jednak aby zaujal mladé lidi. Ta práce se pořád mění, což je na tom hezký.“ (A6)

„...je to práce, která je pořád nová, baví mě pracovat s lidma, nebo pro lidi“ (Vá9)

„Jo, já s tím taky souhlasím a je to taky hodně kreativní a tvůrčí, člověk nemá šanci v tom zakrnět a i když jsem tady tak dlouho, tak každý rok jako bych byla v jiném zaměstnání, pokaždě se to tu vždycky tak změní, takže supr.“ (J6)

„Je to dobrý dílo, který se pořád předává a šíří a je na něm dobré, že nevisí většina těch středisek na nějaké konkrétní osobě, takže je to taková věc, kdy prostě ta parta těch nadšenců se prostě obnovuje, noví animátoři dorostou a starší založí ty rodiny a posílají k nim ty děti, tak je to taková spirála, která jde pořád dál.“ (A7)

Kategorie	Hledání smyslu života
Pojmy	Směr; smysl; hledání; rozvíjet se; přesah pro duši

Hledání smyslu života je důležité pro většinu lidí, neboť v určitých životních situacích se každý více či méně intenzivně věnuje otázce související se smyslem jeho života. A právě hledání odpovědi na tuto základní lidskou otázku u mladých, dospívajících lidí, je značně intenzivní. A jelikož salesiáni se snaží i v tomto období být u mladých lidí co nejbliže, setkávají se s touto otázkou velmi často a zblízka a nabízí svůj pohled na tuto otázku. Jak již říkal Jan Bosco, „dej mi duše, ostatní si vezmi“ je právě duchovní rozměr práce s mladými velmi důležitý. Nevnučují jim své názory, ale snaží se poukázat na širokou nabídku dnešní doby, prostřednictvím bohatého programu ve střediscích mohou zakusit mnohé na vlastní kůži, zejména pak pedagogikou prožitku sáhnout si do svého nitra, někdy až na samé dno.

„...nejenom se rozvíjely po všech stránkách, aby hledaly smysl života, aby hledaly své povolání, aby svému životu daly určitý směr, smysl.“ (A8)

„...i když třeba úplně neví v tom plnohodnotným slova smyslu, co to je, ale vidí nás a já věřím tomu, že to nezůstává bez toho, nějakého dopadu.“ (J7)

„...který jim pomáhají k tomu rozvoji tím, že je nějakým způsobem formují na animátorských setkáních nebo na animátorských poradách a vlastně potom ten může postupovat do všech těch aktivit...“ (J8)

„...snaží se tam dělat nějaký aktivity, rozvíjejí s děckama vztahy, takže v tom by to mohlo být srovnatelný a jestli jsou salesiáni v něčem jiní, tak si myslím, že právě, že mají starost o duchovní rozvoj toho dítěte, ať už myšleno křesťansky nebo lidsky, o tu jeho duši“ (A9)

„...že to je křesťanský, že to má přesah pro tu duši a že to jde někam dál.“ (Vá10)

Kategorie	Problémy dětí
Pojmy	Kouření; sex; drogy; alkohol; nefunkční rodina; zázemí; standardy; výchova; šikana; násilí
Subkategorie	Funkční či nefunkční okolí
Subkategorie	Změny chování dětí v čase

Častým problémem při výchově bývá styk dětí se sociálně-patologickými jevy, jako je alkohol, šikana, drogy, předčasný sex, apod. I když zkoumané středisko v Brně-Žabovřeskách je možná výjimečné v rámci ČR, neboť je zasazeno do relativně sociálně stabilní čtvrti a rodinné zázemí je tam poměrně stabilní, i zde k těmto jevům dochází. Dle sdělení respondentů si tyto negativní jevy návštěvníci většinou přináší dovnitř zvenčí, někteří se dokonce dosud za dobu svého působení s těmito jevy nesetkali.

Funkční či nefunkční okolí

Jako základ vidí participantů fungující či nefungující rodinu a sociální status rodičů i dětí. Vidí také rozdíl mezi většinou ostatní salesiánských středisek a střediskem v Brně-Žabovřeskách. Od toho se odvíjí také vnímání bezpečnosti okolí a důvěry mezi členy společnosti.

„Tak tady jsou možná trochu jiní děti než v běžných salesiánských střediscích, si myslím, protože Žabovřesky jsou taková hodně bezpečná čtvrť. Takové rodinky, takže sem hodně často chodí buď hodně malí děti nebo děti, třeba které mají dobré rodinné zázemí, ale u kterých ti rodiče si vlastně vážně ty salesiánské výchovy, svěřují ty děti salesiánům, ale liší se určitě od těch ostatních středisek, kde třeba víc jsou rozvinuté nízkoprahové kluby a různé problémové krizové centra, takže si myslím, že tady v tom jsme trochu posunutí...“ (A10)

„...Tak jako o tom mluvila A, že jsme na takovém místě, které je trochu specifické tím, že sem třeba chodí procentuálně více dětí s funkčních rodin, nebo z nějakého takového zázemí, tak si myslím, že to tady na mě na první pohled nepůsobí, že by ty děti byly nějak extra jiný než dřív, že je to hodně o tom, že oni to zázemí doposud mají a proto se tam drží nějaký rodinný standardy, jako že výchova probíhá atd. a tak to má asi být, kdybych pracoval možná někde jinde, tak bych řekl, že možná ty děcka jsou někde jinde...“ (Vá11)

Změny chování dětí v čase

Účastníci sledují, že děti stále dříve dospívají a řešení jednotlivých výchovných problémů se posunuje stále do mladších věkových kategorií. Nicméně ať už zmiňovaným okolím nebo dobře fungujícím výchovným systémem je výskyt nežádoucího chování dětí přímo ve středisku minimální.

„Děti určitě nejsou stejné, to ne. Jako problémy řeší velmi podobné. Já teda dělám v krizovém centru už 16 let a vidím, že ty problémy které jsme kdysi řešili u 14-ti letých tak řeším teď u 12-ti letých. Ta věková hranice jde strašně nízko a ty problémy, i ty radosti. Strašně mi připadá, že rychle dospívají a to dětství strašně rychle ztrácí.“ (Vě1)

„Kouření, hlavně kouření, bohužel i zkušenosti po sexuální stránce, ty děti velice rychle začínají, mnohem dříve než to bývalo, taky ke drogám se dostanou dříve. Největší problém je alkohol a kouření.“ (Vě2)

„Tak jako občas se tady něco takového vyskytne, nebo spíš za tu dobu co tady já jsem, tak se tady několikrát něco podobného vyskytlo, ale to vždycky souvisí s tím, jaký je tady obsazení děcek, když přijde třeba nějaká parta a oni si něco mezi sebou vyřizují, to není, že by to vzniklo jako přímo tady.“ (J9)

„Já jsem se zatím nesešel.“ (Vá12)

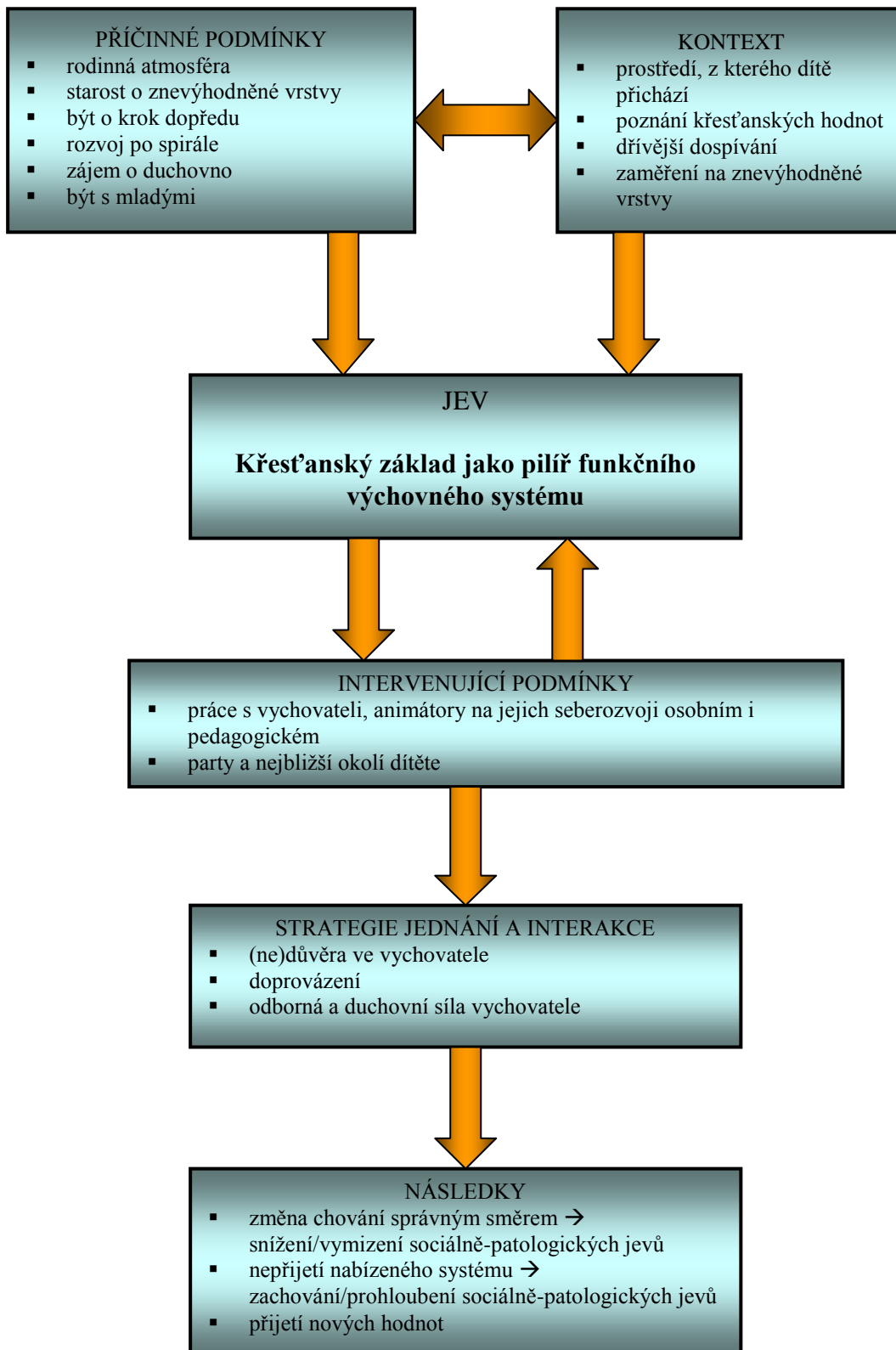
„Já tady ne, ale musím říct, že jednak jsem tady krátce a jednak, moje práce není moc v přímým kontaktu s těma dětma...“ (A11)

7.2 Axiální kódování

Paradigmatický model tohoto výzkumu byl uspořádán na základě vzniklých kategorií a jejich dalšího přeskupení v souvislosti s ústředním jevem výzkumu.

Ústřední jev neboli fenomén výzkumu je ústřední myšlenkou, událostí, případem, na který je soubor zaměřen nebo k němuž má tento soubor vztah (Strauss a Corbinová, 1999). Ústředním jevem tohoto výzkumu se stal křesťanský základ jako pilíř funkčního výchovného systému. K této ústřední kategorii se dále vztahovaly téměř všechny kategorie ostatní. Kontext, tedy konkrétní soubor vlastností, který souboru náleží, tvoří prostředí, z kterého dítě přichází. Mezi intervenující podmínky, které ovlivňují tento výchovný systém, patří lidská i odborná osobnost vychovatele a nejbližší okolí dítěte (party, rodina).

Výsledek axiálního kódování, tedy souvztažnost mezi jednotlivými kategoriemi - paradigmatický model - je níže znázorněn graficky.

Obrázek 3 Výsledek axiálního kódování

7.3 Selektivní kódování

„Selektivní kódování zahrnuje popis pravidelností - tedy opakujících se vztahů mezi vlastnostmi a dimenzemi kategorií (tyto pravidelnosti se začínají vynořovat již během axiálního kódování)⁷⁴

Účelem selektivního kódování je stanovit jednu centrální kategorii, jakousi kostru příběhu, k níž jsou vztaženy ostatní zjištěné kategorie. „Tato centrální kategorie by měla odpovídat zkoumanému jevu a dobře jej popisovat. Obvykle jde o tu kategorii, která je do paradigmatického modelu zasazena jako jev.“⁷⁵

Selektivní kódování se tak stal křesťanský základ jako pilíř funkčního výchovného systému s jeho dopady do celkového vnímání světa a přístupu k člověku jako takovému.

Centrální kategorií definovanou v axiálním kódování se stala „křesťanský základ výchovného systému Jana Boska“. Po všech provedených analýzách a po důkladné revizi všech zjištěných závěrů jsem se rozhodla, že je nejvhodnější kategorií pro potřeby selektivního kódování, neboť nejlépe vystihuje zkoumaný jev.

Nejnositelnější kategorií, která se celou analýzou prolíná, je starost o duchovní rozvoj vychovatelů i vychovávaných.

Toto se projevuje neustálou prací na duchovním rozvoji vychovatelů prostřednictvím práce s členy řeholního řádu, vychovatelů, animátorů a spolupracovníků. U vychovávaných, se to děje selektivně, nejprve nenásilnou formou ukazováním osobního příkladu, později, pokud vychovávaný projeví zájem, zodpovídáním otázek, spolupodílením se na různých aktivitách a případným dalším hlubším odhalováním podstaty křesťanského přístupu k životu.

Další velkou skupinou je vytváření rodinné atmosféry vůči sobě samým (salesiánská rodina), ale hlavně vůči vychovávaným. Tato rodinná atmosféra je zvláště u pracovišť „na okraji společnosti“ jedním z mála míst, kde jejich návštěvníci poznávají, něco, co jim bohužel jejich nefunkční rodiny nejsou schopny poskytnout.

⁷⁴ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K. a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0, s. 233.

⁷⁵ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K. a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0, s. 233.

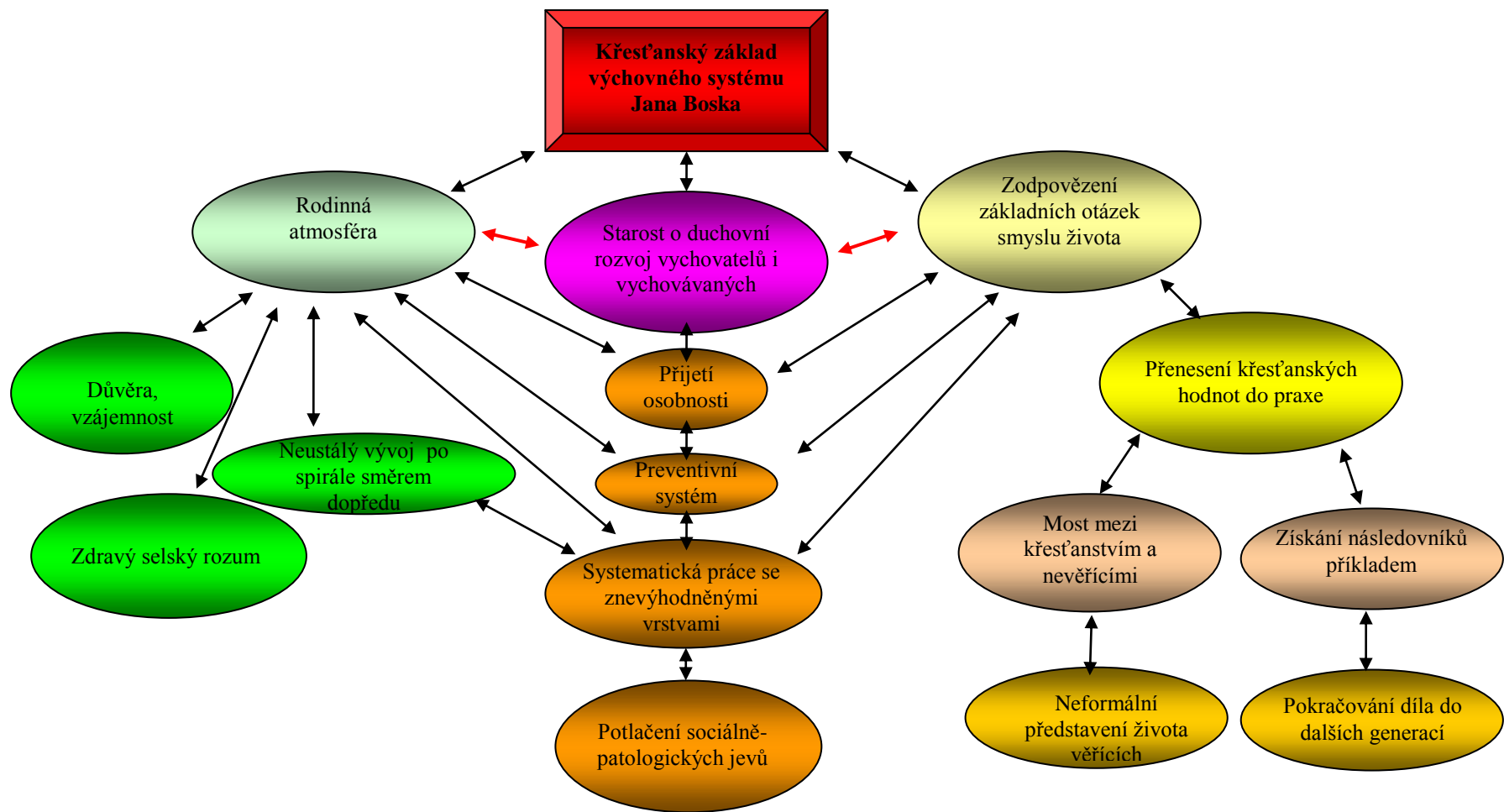
Mezi základní prvky se řadí důvěra, při dodržování předem jasně stanovených pravidel, používání selského rozumu při přístupu k vychovávaným a z toho všeho vyplývající láska a přijetí osobnosti člověka takový jaký je, i s jeho chybami. Motorem toho všeho pak je neustálý vývoj po spirále směrem dopředu tak, aby se mohl vychovávaný neustále rozvíjet a aby i vychovatelé nezažili pocit vyhoření, neboť jim různorodost práce i osobností vychovávaných neumožní spadnout do stále opakujícího se kola průměrnosti. To vše se pak prolíná do preventivního systému, místo systému represivního, který řeší jen následky a neřeší příčiny (popř. prevenci) závadného chování. Velmi dobře díky výše uvedeným oblastem je podchycena práce se znevýhodněnými vrstvami, které by si díky např. nedostatku financí nemohly dovolit účast v kroužcích, na táborech/chaloupkách, apod. a nedostaly by tak možnost okusit většinu z nabízených benefitů tohoto systému. Z vlastní zkušenosti musím konstatovat, že práce s takovouto mládeží je mnohdy přínosnější, neboť si více váží nabízené možnosti, již to neberou jako samozřejmost a umí je ocenit. Rádi se pak vrací a postupují vpřed, dokáží se časem podílet na dalších aktivitách a jsou přínosem pro celou komunitu.

Další velkou oblastí je v duchovní rovině zodpovězení základních otázek týkajících se smyslu života. Pokud vychovatel či vychovávaný zná, nebo tuší, smysl jeho bytí v rámci pozemského života, může se stát Osobností s velkým O, a pracovat na svém rozvoji, ale také přenášet tyto hodnoty do praxe a svého okolí. Žití výchovného systému Jana Boska tak tvoří most mezi křesťanstvím a nevěřícími, neboť téměř čtyři pětiny obyvatel nemají praktickou zkušenost s křesťanstvím nebo vírou nebo ji mají zcela zdeformovanou laickými či zavádějícími informacemi z médií, školy či svého okolí. Jak trefně řekl Tomáš Halík v dokumentu Prolínání světů, že když se zeptá někoho, kdo prohlásí o sobě, že je ateista, aby mu sdělil, jak si představuje boha, tak že ani jeho představa o bohu není vůbec taková, jak si ho představuje i Halík. Naopak i církve v tomto ohledu může najít naplnění svého poslání v moderní společnosti, které hledá již minimálně od 19. století. Jak respondenti uváděli, děti se sami ptají na otázky víry, když vidí, že kolem nich funguje přátelský a prospěšný výchovný systém. Tak se také celé salesiánské dílo přenáší na další generace, a to ať už interním získáváním „řeholníků“ nebo působením v široké salesiánské rodině. Děti a později i dospělí jedinci mají chuť se podílet na salesiánském díle, neboť v tom vidí velkou budoucnost. Mají určitou vlastní zkušenost, která jim v jejich životě byla

ku prospěchu. Co bylo dobré pro ně, dalo jim určitý směr, naplnění... může být dobré i pro další generace.

Provedená revize vytvořených kategorií odkryla také další kategorii, kterou jsem dříve neuvažovala, a tou se stalo přijetí osobnosti. Pokud popsaný výchovný systém funguje dobře, je o rozvoj osobnosti postaráno ze všech směrů a vychovávaný naplní základní potřeby dle Maslowovy pyramidy potřeb a může pracovat na jejich horních patrech, kterými jsou potřeba seberealizace či vyšší duchovní potřeby.

Paradigmatický model zpracovaný na základě selektivního kódování vypadá následovně:

Obrázek 4 Výsledek selektivního kódování

8. ZÁVĚR

V této diplomové práci jsem se snažila vyjít ze samotného života Jana Bosca, prošla jsem jeho nejdůležitější momenty života, které považuji za stěžejní pro pozdější chápání jeho výchovného systému. Navazuji kapitolou o preventivním systému, jako nejhmatatelnějším odkazu, který nám Bosco zanechal, který se opírá o triádu rozumu, laskavosti a náboženství. Blíže vysvětluji jejich chápání. Dále popisuji salesiánské dílo u nás, příchod salesiánů do tehdejšího Československa, pohnuté osudy nejvýznamnějších osobností českých salesiánských zakladatelů, tedy Ignáce Stuchlého a Štěpána Trochty. Ve stručnosti nastiňuji dnešní dílo. V neposlední řadě se pak věnuji specifickému dílu salesiánů, kterým jsou salesiánská střediska mládeže, která se prostřednictvím především volnočasových aktivit, ale i pedagogiky zážitku, duchovním prostorem, apod. snaží o péči dnešních dětí a mládeže, o jejich osobní růst, úspěšný vstup do života dospělých, nalezení vlastní orientace a smyslu života.

Cílem v praktické části bylo nalézt odpovědi na otázky, zda salesiánská pedagogika je schopna v dnešním světě zaujmout místo mezi mladými lidmi, zda má smysl i v dnešním přetechnizovaném světě, zda má co nabídnout a zda není jen přežitkem své doby.

Pokud tedy vše mohu shrnout, tak se domnívám, že preventivní systém byl vytvořen a realizován jako odpověď na formační požadavky spojené s daným kulturním kontextem, s požadavky Itálie devatenáctého století, začínající se utvářet jako jednotný národ. Celá salesiánská rodina v dnešní době a všichni, kdo jako salesiáni a se salesiány pracují, si "nárokují", že preventivní systém má i dnes co říci vychovatelům a vychovatelkám, stejně jako mladým lidem. To pak dokazují především svou neúnavnou prací a nadšením pro mladá. Pedagogika dona Boska se mi jeví stále velmi aktuální, a to především proto, že současné světové veřejné mínění přijímá prevenci velmi pozitivně. Aktuálnost preventivního systému však musí být podřízena dvěma podmínkám, kterými jsou:

- Důsledně poznat preventivní systém takový, jaký opravdu je.

- Přeformulovat někdejší zkušenosti s preventivním systémem, pedagogické představy, konkrétní postupy a zásady tak, aby aktuálně reagovaly na problémy dneška.

Mladým lidem nechybí v první řadě odborná pomoc, ale prostor, prostředí a nejvíce vztah. Jestliže přicházejí salesiáni, tak hlavně nabízí určitý vztah, přináší jakýsi nový rozměr, komunikaci, přijetí, a to je podle mě to co těmto dětem nejvíce chybí.

Zcela výjimečný přínos salesiánů, spatřuji v přijetí, které se blíží hranici bezpodmínečnosti, bez kladení si nějakých velkých podmínek. Dítě tak nemusí splnit žádnou podmínku, aby se mu salesiáni věnovali. V mnoha institucích je prostě ten práh nastavený tak vysoko, že spousta dětí se přes něj nedostane, kdežto u salesiánů je to nastaveno jinak, prostě přijď tady a my o tebe máme zájem. Dnes je mnohem více než v minulosti důležité přijímat mladého člověka takového jaký je, i s jeho nedostatky a chybami. Nabídnout mladému člověku komunikaci, vážít nabídky a výchovné působení odpovídající jeho současnému stavu a okolnostem. Zvláště v dnešní době je potřeba naslouchat mladým, jaké mají zájmy, po čem v životě touží, jaké mají otázky a na tyto otázky nabízet odpovědi, na základě vzájemnosti.

Je pravdou, že u salesiánů pracuje hodně dobrovolníků, hodně neodborníků, a celé salesiánské dílo je čím dál více předáváno do jejich rukou, což dle mého názoru není úplně na škodu. Právě oni dokážou mnohdy reagovat na nové potřeby doby a zájmy mladých. Jsou více ve spojení s aktuálním světem a lépe mohou porozumět mladému člověku, jeho potřebám, zájmům, problémům. Mladý člověk přijme lépe radu od neodborníka, laika, než od člověka řeholníka, studovaného.

Na závěr tedy musím konstatovat, že salesiánské výchova, má i v dnešní době své místo, a to velmi zvláštní, nezastupitelné a specifické, velmi osobité, především svým přístupem k mladému člověku, hodnotám, ať už těm duchovním či světským, inspirovatelností. Jde neustále s dobou, přizpůsobuje se jí, dokáže reagovat na dnešní svět. Má zvláštní tajemství, snaží se nezklamat hluboké touhy mladých, jejich potřebu života, růstu, radosti, svobody, i budoucnosti, naplnit jejich bytí smysluplným životem, nalézt si své místo v dnešní společnosti.

9. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ALBERTI, P. *Světce don Bosco*. 1 vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská s.r.o 1999, 389 s. ISBN 80-7266-015-2.
2. BOSCO, J. *Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů*. 1.vyd. Praha: Portál, 2007. 226 s. ISBN 978-80-7367-247-8.
3. BOSCO, T. NANNI C. *Dej mi duše: salesiánská tradice*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7192-882-8.
4. ČAČKA Otto. *Psychologie dítěte*. 3. dopl. vyd. Tišnov: Sursum, 1997. ISBN 80-85799-03-0.
5. Čeští salesiáni v exilu. Svatý Jan Bosco. Řím, 1988. 56 s. ISBN neuváděno.
6. FERRERO, B. *Šťastní rodiče: křesťanská výchova podle Dona Bosca*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 147s. ISBN 80-7178-937-2.
7. FERRERO, B. *Vychovávěj jako Don Bosco*. 1.vyd. Praha: Portál, 2007. 143 s. ISBN 978-80-7367-294-2.
8. FONTANA, U. *Člověk a zasvěcení: v duchu Dona Bosca po sto letech od jeho smrti*. 1.vyd. Praha:Portál, 1992. 161 s. ISBN 80-85282-36-4.
9. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum - základní metody a aplikace*, Praha: Portál, 2005, I. vydání, ISBN 80-7367-040-2.
10. CHROMÝ, Z. *Abeceda moudrosti*, Brno: PROXIMA, 1993, 478 s., bez ISBN.
11. JOB, P. *Čerpajme z moudrosti dona Bosca.:* Oto Németh, 1998. 127 s. ISBN 80-9676339-9-7.
12. KŘÍŽKOVÁ, M. R. *Knihy víry, naděje a lásky: 70. let působení salesiánů v Čechách a na Moravě*. 1. vyd. Praha: Portál, 1992. ISBN 80-7178-122-3.
13. MED, O. *Český Don Bosco: životopis P. Ignáce Stuchlého*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1992.
14. MORGAN, D. L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu* 1. vyd. Boskovice: Nakladatelství Albert, 2001, 104 s. ISBN 80-85834-77-4.
15. MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*. Bratislava: Don Bosco, 2005. ISBN 80-8074-022-4.
16. SCHIÉLÉ, R. *Don Bosco*. vyd. 1. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-196-7.

17. TURANSKÝ, Š. *Listy Jána Bosca*. Bratislava: Don Bosco, 2006. ISBN 80-8074-031-3.

18. TURANSKÝ, Š. *Spomeinky Jána Bosca*. Bratislava: Don Bosco, 2005. ISBN 80-8074-023-2.

Další zdroje:

19. BOSCO, J. *Citáty*. [online]. 2008 [cit. 2012-1-9]. Dostupné z: <www.fma.cz/truhla/citaty/don-bosko>

20. BOSCO, J. *Citáty*. [online]. 2006 [cit. 2012-1-9]. Dostupné z: <<http://www.fatym.com/view.php?navezvclanku=rekli-svati-a-to-plati-aneb-citaty-blahoslavenych-a-svatych&cislocianku>>

21. Jan Bosco [online]. [cit. 2012-01-09] Dostupné z: < http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Bosco>

22. KAPLÁNEK, M. *Don Bosco a salesiánský výchovný styl*. [online]. 4.12.2007. [cit. 2011-12-27]. Dostupné z: <<http://www.sdb.cz/ke-stazeni/odborne-seminare/>>

23. KAPLÁNEK, M. *Naše pastorační vize* [online]. 2007 [cit. 2011-12-16]. Dostupné z: <http://www.sdb.cz/ke-stazeni/odborne-seminare/>

24. <http://www.msmt.cz/mladez/skolska-zarizeni-pro-zajmove-vzdelavani-soubor-metodickyh-textu-k-cinnosti-stredisek-pro-volny-cas-deti-a-mladeze-skolnich-klubu-a-skolnich-druzin>>

25. Pedagogické směrnice pro činnost Salesiánských středisek mládeže [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné z: <<http://www.sdb.cz/ke-stazeni/salesiani-v-praxi/>>

26. Provinciální kapitula. *Výchovně pastorační projekt*. [online]. 2007 [cit. 2011-12-27]. Dostupné z: <http://www.sdb.cz/ke-stazeni/salesiani-v-praxi/>

27. VÁŇOVÁ, J., KAPLÁNEK, M. *Práce v salesiánském duchu. Příručka pro spolupracovníky v salesiánských dílech v ČR* [online]. 2002 [cit. 2011-12-27]. Dostupné z : <mladez.sdb.cz/materialy-ke-stazeni/knihovna/?cmd=download...45>

28. Salesiáni Dona Boska. [online]. 2007 [cit. 2011-12-27]. Dostupné z: <<http://www.sdb.cz/strediska-mladeze/>>

29. Služebník Boží P. Ignác Stuchlý. *Salesiánský magazín* [online]. Praha: Salesiánská provincie Praha, 2011(5), s. 27 [vid. 2011-12-21], str. 14-15

10. SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

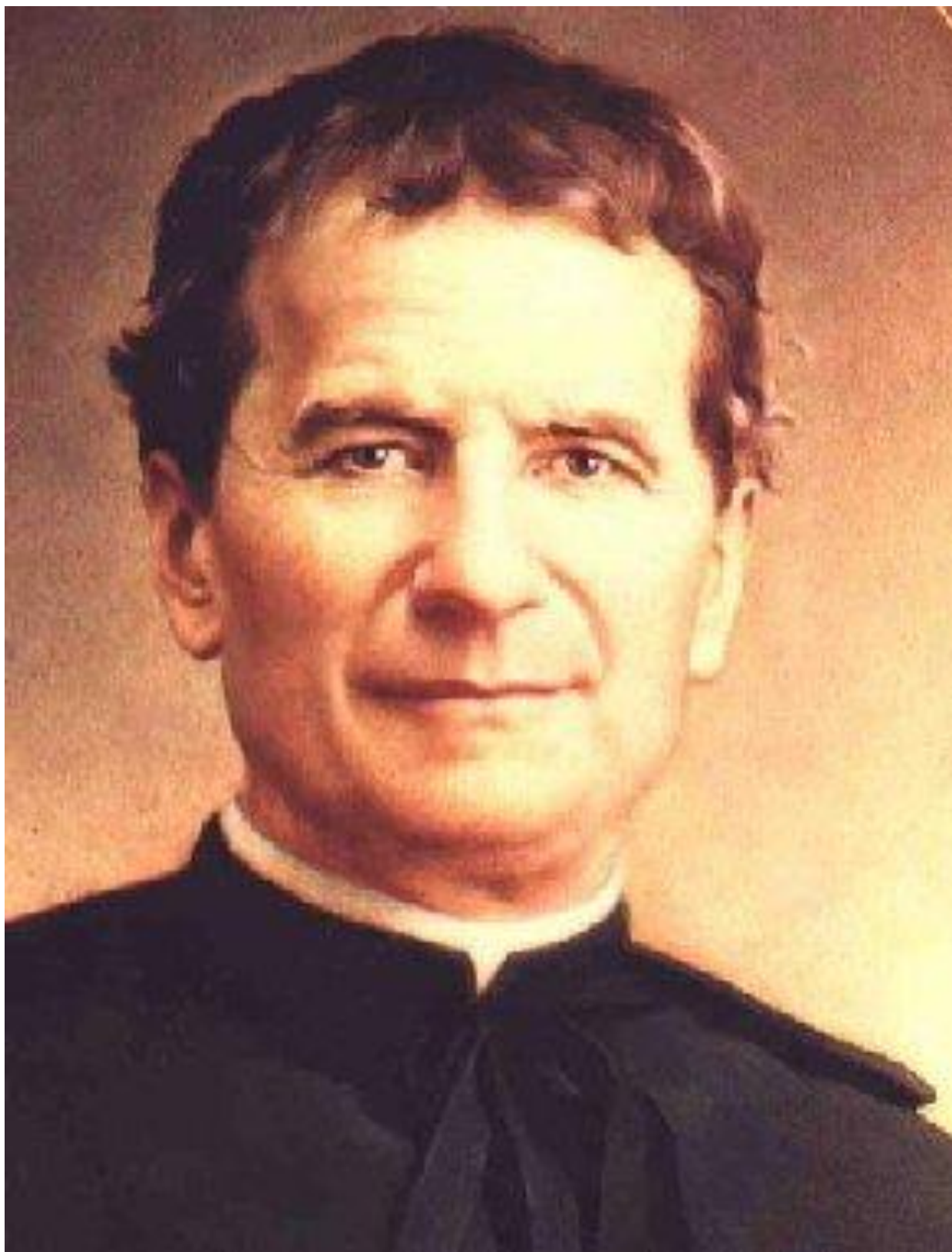
OBRÁZEK 1 VÝHODY SKUPINOVÝCH ROZHOVORŮ	40
OBRÁZEK 2 PROBLÉMY SKUPINOVÝCH ROZHOVORŮ	41
OBRÁZEK 3 VÝSLEDEK AXIÁLNÍHO KÓDOVÁNÍ	56
OBRÁZEK 4 VÝSLEDEK SELEKTIVNÍHO KÓDOVÁNÍ	60

11. SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A – PORTRÉT JANA BOSKA	I
PŘÍLOHA B – PŘEPIS AUDIOZÁZNAMU OHNISKOVÉ SKUPINY	II

PŘÍLOHY

Příloha A – Portrét Jana Boska

Příloha B – Přepis audiozáznamu ohniskové skupiny

Anežka 1987

Václav 1980

Věra 1968

Jitka 1974

Růžena 1979

Kdy jste poprvé slyšeli o salesiánech? Kdy jste se poprvé s nimi setkali?

R: Pocházím z farnosti, kde salesiáni přímo působili, prošly tam jména jako Emil Matušů, Ladislav Kozubík, Miroslav Dibelka, později jsem pracovala ve Fryštáku s Michaelem Martinkem, ovlivnila mě Helena Kotásková, Jaroslav Kuchař. Salesiánům v podstatě vděčím za to, kde v současnosti jsem, můžu říci, že mě vychovali.

A: Tak já začnu. Já jsem se vlastně seznámila se salesiány ve vlastní rodině, protože jsem dcera salesiánských spolupracovníků, takže salesiánská pedagogika zasahovala do mého růstu úplně od nejmladších let života. Pak jsem začala jezdit se salesiány na různé tábory, chaloupky a později jsem se stala animátorkou a tak se to nějak rozvinulo

Vá: Já znám salesiány tak zhruba od svých 10 – 11 let, kdy vlastně oni převzali správu farnosti Sebranice, která je nedaleko nás a jelikož jsem tam bydlel v jedné vesnici nedaleko, takže jsme vešli do kontaktu prostřednictvím letních táborů.

Vě: Tak já jsem salesiány poznala taky když mi bylo 9-10 let, no a díky mé sestře, která měla kamarádku spolupracovnici a přes ni jsme se dostali na chaloupky jako děti, já jsem jako dítě chaloupkovský, pak jsem vedla chaloupky ..

J: Mě křtil salesián pater Stařík, ale já jsem to vlastně nevěděla, že je salesián, protože byl ve farnosti ještě za komunismu se o tom nemluvalo a potom později vlastně ve 20ti letech, když jsem začala jezdit na duchovní cvičení a tak, tak tam byli i někteří další salesiáni.

Co vás přivedlo přímo sem do tohoto centra?

A: Tak mě práce, protože jsem studovala média na salesiánské universitě a chtěla jsem zůstat mezi salesiány a v ČR se tak nějak v té mediální oblasti věnují nejvíc tady, takže mi bylo tak nějak doporučeno, abych se zapojovala a abych podpořila to dílo, co se týče vzdělávacích prostředků.

Takže jaká je vaše profese?

A: Tady jsem momentálně P.R. a vedoucí fotografických kroužků, pomáhám na projektu mediální škola.

Vá: Já jsem se po nějakém čase, co jsem se salesiány byl v užším kontaktu, salesiánem stal. Vystudoval jsem teologii a tohle je v podstatě moje místo, kam jsem byl víceméně poslán v rámci zhruba 10ti míst, které po republice máme, takže to je jedno z nich.

Vě: Tak tady ta oratoř má velkou historii, vím, že ještě za totality, jsme sem chodili do nějaké kaple, ještě s dědečkem Petrem Baranem. A ono to po revoluci začlo být takhle veliké, takže jsem sem začala chodit se svými dětmi. Já pracuji v krizovém centru a ve volné oratoři.

J: Já jsem přišla podobně jako Anežka za prací. Já jsem byla ve středisku diecézním jako dobrovolník na Vesmíru v Dešném v Orlických horách a tam se mi tak zalíbila práce s mládeží a pak po nějaké době jsem zavítala do Brna, jsem už znala salesiány, a tak jsem se přišla sem zeptat a začala jsem tady pracovat jako pedagog volného času.

Takže tady pracuje zhruba jak dlouho?

A: já pár měsíců, od září

Vá: já taky od září

Vě: já taky tak nějak

J: Já 12tý rok.

Co vás na této práci baví, co vás těší, proč chcete být mezi salesiány?

A: je to tvůrčí práce, je hodně kreativní, je pořád co dělat, neustále se děje něco nového, pořád člověk musí vymýšlet nějaký nový impulsy, jednak aby zaujal mladé lidi. Ta práce se pořád mění, což je na tom hezký. A pak vztahy, ta rodinná atmosféra, to je myslím úplně unikátní.

Vá: Tak to co říkala Anežka, je to práce, která je pořád nová, baví mě pracovat s lidma, nebo pro lidi a v tom vidím rozměr nějaký tý služby křesťanský, která k tomu tak nějak patří, že to je forma jak něco udělat pro lidi dobrého.

Vě: Já můžu jenom souhlasit, přesně tak, hlavně ta rodinná atmosféra, takže i s dětmi, se kterými sem chodím, tak i ony zakouší tak jako tu rodinnost, přijetí.

J: Jo, já s tím taky souhlasím a je to taky hodně kreativní a tvůrčí, člověk nemá šanci v tom zakrnět a i když jsem tady tak dlouho, tak každý rok jako bych byla v jiném zaměstnání, pokaždé se to tu vždycky tak změní, takže supr.

Jak byste tedy charakterizovali salesiány? Kdo jsou, co je jejich cílem? O co se tady snaží?

A: To je pro člověka, který se pohybuje mezi salesiány tak strašně široká otázka, že na to nejde pořádně co říct, jo, protože tak jako ne že bychom to nevěděli, nebo že bychom o tom neměli ani představu, ale my v tom tak žijeme, že co to jsou salesiáni nebo co dělají ...

Vá: salesiáni jako SDB, nebo....

Můžete to pojat jak chcete i jako salesiánskou rodinu...

Vá: to je ještě horší.

V čem se liší normální, klasické středisko mládeže od salesiánského?

Vá: Já bych řekl, kdybych to měl nějak stručně formulovat, takovou jako nějakou učebnicovou poučkou, tak prostě mužské společenství, společenství zasvěcených chlapů, kteří chtějí realizovat to svoje křesťanské poslání, nebo cítí se být povoláni k jeho realizaci tím, že budou žít v komunitě, že budou budovat svůj vztah s bohem, a že ruku v ruce s tím budou pracovat pro mladé lidi, nebo tady na tom poli.

A: No vida tak já to můžu rozšířit, takže, salesiáni jsou i lidi, kteří se do toho díla zapojují a pomáhají jim v tom a v těch různých formách, možnostech a různých cestách usilují o to, aby ty děti rostly, nejenom se rozvíjely po všech stránkách, aby hledaly smysl života, aby hledaly své povolání, aby svému životu daly určitý směr, smysl.

J: tak já to zkusím ještě trošku rozšířit a vlastně, aby tomu vlastně mohli dát směr tak mají další spolupracovníky, který delegují do těch aktivit, který jim pomáhají k tomu rozvoji tím, že je nějakým způsobem formují na animátorských setkáních nebo na animátorských poradách a vlastně potom ten může prostupovat do všech těch aktivit a tak nějak kontinuálně a sjednoceně jako by vyvíjeli tlak, působit na ty děti, aby se měli šanci dobře rozvíjet, dozvědět se něco o křesťanské kultuře atd.

Vě: Já s tím mohu jenom souhlasit. Pak jsou tady ještě salesiánky, spolupracovníci...

Můžete mi říci něco o dětech se kterými tady pracujete?

A: Tady v Žabovřeskách?

A: Tak tady jsou možná trošku jiný děti než v běžných salesiánských střediscích, si myslím, protože Žabovřesky jsou taková hodně bezpečná čtvrť. Takový rodinky, takže sem hodně často chodí buď hodně malý děti nebo děti, třeba které mají dobré rodinné zázemí, ale u kterých ti rodiče si vlastně váží té salesiánské výchovy, svěřují ty děti

salesiánům, ale liší se určitě od těch ostatních středisek, kde třeba víc jsou rozvinuté nízkoprahové kluby a různé problémové krizové centra, takže si myslím, že tady v tom jsme trochu posunutí směrem

Takže si myslíš, že jste jiné středisko než např. Ostrava, České Budějovice...

A: Ale není to nějaká volba, je to prostě tím, že ti salesiáni jsou tady a pracují s tou mládeží, která tady je a prostě nejsme tady na nějaký krizový periferii, jako třeba na jiných místech, jo takže ti salesiáni si nevybírají, reagují na tu mládež, která tady je, věnujou se jim.

Jaký si myslíte, že je rozdíl mezi dříve a těmi dnešními, čím se liší?

Vě: Děti určitě nejsou stejné, to ne. Jako problémy řeší velmi podobné. Já teda dělám v krizovém centru už 16 let a vidím, že ty problémy které jsme kdysi řešili u 14 ti letých tak řeším teď u 12ti letých. Ta věková hranice jde strašně nízkou a ty problémy, i ty radosti. Strašně mi připadá, že rychle dospívají a to dětství strašně rychle ztrácí.

Takže jaké máte nejčastější problémy s dětmi?

Vě: Kouření, hlavně kouření, bohužel i zkušenosti po sexuální stránce, ty děti velice rychle začínají, mnohem dříve než to bývalo, taky ke drogám se dostanou dříve. Největší problém je alkohol a kouření.

V případě problémů, s kým se radíte? Nebo sami to nějak řešíte?

Vě: tak mi na to máme psychology, sociální pracovníce, takže to máme zajištěný po odborné stránce. No samozřejmě, že ne tady, ale já sem vodím děti z krizového centra a naopak.

Takže víte na koho se obrátit.

Vě: Určitě, když je nějaký problém tak si ho vyřeším, někdy sama, pokud je to větší, tak ho řeším v kontaktu s nějakým odborníkem.

Vá: Já si myslím k tomu, že jestli jsou děti jiný nebo stejný. Tak jako o tom mluvila Anežka, že jsme na takovém místě, které je trošku specifické tím, že sem třeba chodí procentuálně více dětí s funkčních rodin, nebo z nějakého takového zázemí, tak si myslím, že to tady na mě na první pohled nepůsobí, že by ty děti byly nějak extra jiný než dřív, že je to hodně o tom, že oni to zázemí doposud mají a proto se tam drží nějaký rodinný standardy, jako že výchova probíhá atd. a tak to má asi být, kdybych pracoval možná někde jinde, tak bych řekl, že možná ty děcka jsou někde jinde, ale to co je tady, tak tady nějaký velký posun není.

Setkali jste se někdy u vás se šikanou, násilím?

Ji: Tak jako občas se tady něco takového vyskytne, nebo spíš za tu dobu co tady já jsem, tak se tady několikrát něco podobného vyskytlo, ale to vždycky souvisí s tím, jaký je tady obsazení děcek, když přijde třeba nějaká parta a oni si něco mezi sebou vyřizují, to není, že by to vzniklo jako přímo tady.

Vá: Já jsem se zatím nesetkal

A: Já tady ne, ale musím říct, že jednak jsem tady krátce a jednak, moje práce není moc v přímým kontaktu s těma dětma, takže si nemyslím, že by se to ke mně dostalo, že já mám pár kroužků.

Jedním z hesel D.B. bylo, že chce vychovat poctivé občany a dobré křesťany, myslíte, že to funguje takto i u vás? Setkáváte se tady s věřícími dětmi, nebo jsou tady i nevěřící děti? Popř. jak se s otázkou víry vyrovnáváte? S jinými náboženstvími:

Vá: tak, s tou skupinou dětí se kterou se setkávám já, tak národnostní menšiny nebo příslušníci jiných náboženství sem nějak nechodí, nebo nemáme tu tak multikulturní provoz. Co se týká toho poctiví občani, dobří křesťani – je to taky takový téma, které se vždycky na těch salesiánských diskuzích řeší, co se to vlastně tady tím heslem myslí, který občan je ten poctivý a který křesťan je ten dobrý. Takže je to zase taková mnohovrstevná otázka, já moc nevím kudy do doho jít, jak na to odpovědět. Myslím si že tady to heslo třeba je téma o kterém se do jisté míry mluví, nebo čas od času se u něho vždycky zastavíme, přemýšlíme, co to znamená, ale že bych teďka vysvětloval, ano, ne. Jako nějak se o to pokoušíme, ale...

A: Tak tady samozřejmě ty děti, který sem chodí tak jsou věřící i nevěřící a v těch běžných aktivitách, který jim nabízíme, jako jsou kroužky, nebo volná oratoř, tak do toho to náboženství tak nějak moc nezasahuje. Jo, takže nezačínáme kroužek modlitbou, běžně, nebo ty děti jako by se ani s tím náboženstvím ani takhle přímo nesetkali, a to jakým způsobem zasahuje ta křesťanská výchova je většinou prosakování skrz ty vychovatele, animátory, kteří žijou nějakým duchovním životem a kteří se v tom podporují, snaží ve v tom připravovat, takže když jsou např. animátorský porady, tak my jako přemýšlíme nad tím, jak to křesťanství do té naší práce zasahuje a tím, se nepřímým dostává k těm dětem, jo takže ne že bychom tady neměli ty nabídky, je to tak jak si myslím, že asi ve většině salesiánských centrech, že to náboženství se těm dětem v žádném případě nevnucuje, aby se ti nevěřící necítili nějak vyloučení.

Takže byste se mnou souhlasila, že by to heslo dnes mohlo být: Výchova alespoň v poctivé občany, když už ne v dobré křesťany?

A: Úplně bych to tak neomezovala, protože ten dobrý křesťan to si myslím, že se trochu týká toho smyslu života, výchova křesťanská si myslím, že tady je, ale není to, nemluvíme přímo o tom náboženství křesťanském, o křesťanských praktikách, protože to ty děti může vyděsit, ale ne že bychom je nevychovávali křesťansky, to jsou hodnoty, my je vychováváme k těm křesťanským hodnotám.

J: mě navíc připadá, že to tady je hodně provázaný s farností i tím, že je to takhle blízko a přijde mi, že sem asi nechodí o moc více věřících než do běžného nějakého domu mládeže, ale tím, že oni sem přichází a jdou kolem kostela, tak hodně děcek říká, že jsou do kostela. Už třeba tady tohle, a uvědomují si to, nebo třeba doma s rodičema mluví, jako tímto způsobem a myslím si, že i oni sami to vnímají jako takový svůj určitý způsob vyjádření vlastního postoje, jdu do kostela, i když třeba úplně neví v tom plnohodnotným slova smyslu, co to je, ale vidí nás a já věřím tomu, že to nezůstává bez toho, nějakého dopadu.

Vá: Já si myslím, že ještě k tomuto tématu, ve srovnání třeba s ostatními středisky, je přece jenom tady v Brně v Žabinách poměrně dost velký zastoupení programů, které jsou takové explicitně křesťanské nebo katolicko církevní, že když se třeba využijou takový ty přirozený věci, který nastávají jako třeba Mikuláš, že jo, a u toho se vysvětluje proč, atd. a svatý Martin, máme slavnost svatého Martina, a kdo to byl svatý Martin, co to znamená, že byl třeba D.B., živý betlém, tři králové, jako že to nejde úplně říct, že my to tady neděláme, ty děti se s tím, setkají vysloveně, že to třeba není jenom někde schovaný. Není to ale zase tak, že každý kdo by sem přišel by okamžitě byl seznámen s nějakým kvantem informací o křesťanství a položena před něj otázka, jestli toto přijímá nebo nepřijímá jako svoje životní vyznání, protože to by byla, že jo střelba vysoko nad hlavu těch dětí.

Takže potom když projeví zájem, najdou si tu cestičku, tak s nima můžete dále pracovat.

J: A není si ji těžký najít, protože tady jsou mezi nima řeholníci, a děti to ví, oni nosí třeba na krku kříž, mluví s nima.

Jak je aktuální v současné době práce salesiánů, má nějaký význam, je to práce jako každá jiná, je něčím odlišná, specifická?

Nebo čím jsou salesiáni výjimeční?

J: jsou to řeholníci.

A: No, asi ten duchovní zájem, když to srovnám s nějakým DDM, tak taky jim jde určitě o rozvoj, snaží se tam dělat nějaký aktivity, rozvíjejí s děckama vztahy, takže v tom by to mohlo být srovnatelný a jestli jsou salesiáni v něčem jiní, tak si myslím, že právě, že mají starost o duchovní rozvoj toho dítěte, ať už myšleno křesťansky nebo lidsky, o tu jeho duši

Vá: já si myslím, že jsou výjimeční jednak z pohledu společnosti na třeba běžná DDM, tak je to výjimečné v tom, že to funguje na křesťanských principech, že tady prostě je křesťanství jedno z hlavních témat, které se tady řeší a zase z pohledu církve, si myslím, že je to výjimečné v tom, že je to takový krok církve směrem ke společnosti té nevěřící, nebo v uvozovkách té nekatolické, že se zde dělá nějaká služba pro společnost bez ohledu na to jestli ti kteří sem přicházejí jsou nějak institucionalizovaní nebo nejsou.

A: možná teda ještě nějaká ta starost, o znevýhodněné vrstvy, třeba řekněme, když by někdo měl mít finanční problémy, tak tady u salesiánů opravdu za minimální poplatek se může účasti kroužků, všeho, táborů a tak. Když přijde rodina a ta má hodně dětí, tak třeba by jinde měla problém se dostat na tábor a tak možná i v tomhle díky dobrovolníkům, nebo díky tomu že se tady snaží salesiáni nějak těmhle lidem pomáhat, tak taky po ekonomický stránce.

Chtěl byste ještě někdo něco dodat, říci?

Se vším souhlasíte?

Myslíte, že systém D.B. je aplikovatelný na naši dobu? Zdá se vám zastaralý, nelze použít, musí se měnit dobou, dá se nějak přizpůsobit dnešku?

J: Jako vzhledem k tomu, že pracujeme v salesiánském středisku a nějakým způsobem tuto metodu aplikujeme, tak si myslím, že to je možné. Já si myslím, že je to dobrá metoda, která funguje a funguje fakt moc dobře, i v dnešní době dá se přizpůsobit, tomu co my potřebujeme tady a teď, takže mi přijde možná, spíš bych řekla snadnější než vymyslet něco nového, že vlastně ty DDM, které na ničem podobném nestojí to mají vlastně těžší. V tom, že si tu metodu musí sami celou připravit, promyslet a na tom to postavit, kdežto my máme výhodu, že už máme to co nám přinesl D.B. a můžeme to aplikovat.

Dobře takže v čem vidíš výhody a poté i nevýhody?

J: No myslím, že tohle je výhoda

A vidíš i nějaký nevýhody?

J: pffff. nevím, možná to že je to takový jakoby, nevím, nenapadá mě teďka nic.

Vá: tak já bych, když se ptáte na metody, tak mě napadne téma jako preventivní systém, který nějak D.B. realizoval v té své praxi a i když se říká, že není autorem, a že on to vše vymyslel od zeleného stolu, to je prostě takový systém zdravého rozumu, který on dovedl aplikovat nějak ve své době a že pokud člověk tady ten systém je schopen pochopit a přijmout, tak je schopen ještě ho třeba realizovat v dnešní době, našich podmínkách, jinech kulturních, dobových atd. nicméně z toho můžou pramenit i některý nevýhody, jak jste se ptala třeba v tom, že se kolikrát těžko odlišují ty věci který jsou dobový a který je možno prostě říct, ano, on pekli kaštiny, my nebudeme péct kaštiny a i když by někteří rádi pekli kaštiny i dneska a odlišit to od toho, co je podstatné pro dnešní dobu a co je prostě záležitost 19. století a je to definitivně pryč.

J: Je to výzva, je to výzva no, protože D.B. byl o krok před svojí dobou a když budeme dělat to, co dělal D.B. tak budeme deset kroků za naší dobou, takže jestli to je aplikovatelný, tak určitě, ale je to pořád úkol, nikdy to není tak, že salesiáni mají ten systém a on funguje. Já když jsem byla dítě a jezdila jsem na chaloupky, a měli jsme tam témátka Káji Herbstu nemůžu říct, že je to aplikovatelný na dnešní dobu, prostě je to úkol pro ty salesiány, aby pořád, když už to zažili a ví že to funguje, pořád se ptali, kam to směřuje a furt šli napřed, aby byli o ten krok před tou svojí dobou.

Včem by se teda salesiáni měli, nebo mohli vzdělávat?

J: Tak sledovat co nejvíc, čím mládež žije, aby opravdu tedy neustrnuli na těch svých systémech, ale aby to vycházelo z těch potřeb reálných a aby jim trochu ukazovali, jak to přizpůsobit tomu, aby ten jejich život byl dobrý.

Chcete někdo něco dodat?

Co považujete za největší odkaz D.B. a jeho následovníků v oblasti výchovy? Kdo je v českých podmínkách významným pokračovatelem D.B., v historii i dnes?

Co je pro vás samotné největším přínosem?

Vá: No, to je takový asi dost subjektivní, jako pro mě je to třeba, taková ta schopnost vidět ty aktuální problémy, který jsou. Jak měl D.B. to heslo „Mít nohy na zemi a srdce v nebi“. Vidět ty aktuální problémy, nebo tu situaci, ten život těch lidí, který jsou Takový nějaký křesťanský optimismus nebo naději, prostě nějaký pohled vpřed, že to

prostě pán Bůh má nějak v rukou, tak že to dovede nějak skloubit ve své osobě, tak asi tak.

J: Podle mě se nedá říct, jako jedno heslo nebo jedna věc. Asi se to v životě hodně mění, jako třeba u mě, že je to něco co mě právě oslovuje, např. laskavost, zrovna mám v kroužku někoho, kdo potřebuje obejmout, tak na to myslím, pak zase něco dalšího. Asi jako takový největší obecně považuji to, že to je křesťanský, že to má přesah pro tu duši a že to jde někam dál. Takhle.

Vě: Tak já jsem tady s dětma jako občas, nejsem pravidelný pracovník. Proto to vnímám jinak. Z osobností je pro mě ikonou „děda“ Petr Baran, ten to tady dal dohromady, bojoval, zakládal to tady. Brněnská oratoř to je pro mě dědeček Petr. Samozřejmě

A: Já nevím, nebo ne že by nebyli, ale nechce se mi říkat jména, občas se potkám s někým, kdo mě osloví a řeknu si, jo to je takový salesiánský, ale nemůžu asi říct jako někoho konkrétně.

Vá: asi podobně jako to říkala Anežka, třeba jako z té generace salesiánů, kteří přispěli k tomu, že tady salesiánské dílo přežilo komunismus František Míša a tady ta generace těch kteří to jako tenkrát táhli a díky kterým tady dneska všechno je, pater Baran tam patří a celá řada jiných.

J: Taky tak nějak. Poslední dobou mě třeba oslovil pater Med. Jsou to takový ty chvíle, kdy si říkáte, jo to je dobrý, to je salesiánský, to mě zapálilo, ale nedovedu říci nikoho konkrétního.

Jak se díváte na salesiánské dílo do budoucnosti? Jaké má perspektivy? Jak vás vnímá okolí? Myslíte, že tady salesiáni za dalších 100 let budou?

J: určitě budou.

A: Je to dobrý dílo, který se pořád předává a šíří a je na něm dobré, že nevisí většina těch středisek na nějaké konkrétní osobě, takže je to taková věc, kdy prostě ta parta těch nadšenců se prostě obnovuje, nový animátoři dorostou a starší založí ty rodiny a posílají k nim ty děti, tak je to taková spirála, která jde pořád dál.

Vá: Jo, já věřím, že pokračovat bude salesiánské dílo. Jakou bude mít formu nebo tvary to nabere, to je těžko říct, protože víme, že z uplynulých 30 ti let se dějí věci neočekávané a nevídané, takže myslím že jo.

Vě: Dokud bude mládež a děti, budou mít salesiáni stále práci.

J. Já si myslím, že pokud bude Hospodin chtít, aby jsme na tom pracovali, a bude vidět tu užitečnost toho co děláme.

Budete se mnou souhlasit, když řeknu, že salesiáni mají u nás takové velmi zvláštní a nezastupitelné místo?

J, V, Vě, A: ano určitě

Vě: já třeba vnímám občas i pohledy, když sem kolegyně jdou, tak většinou mají dobré zkušenosti a všechno, jo vnímaj to dobře a i ty děti, rádi na to vzpomínají.

A: Mě přijde salesiánský dílo, takovým jako hodně silným mostem mezi nevěřícím českým světem a církví vůbec nebo křesťanstvím, protože Češi mají dost problém se přiblížit, mezi těma věřícíma a nevěřícíma je dost velká propast a myslím, že ti salesiánský centra jsou takovým tím přemostěním, kdy třeba i ti nevěřící, aniž by přijali víru, tak se vůbec přiblíží nebo dostanou k lidem, kteří chodí do kostela, nebo žijou řeholním životem, tak normálně prostě, jakoby osobně se k nim dostanou, zjistí, že to jsou normální lidi a to je takový to nejběžnější s čím se v salesiánských střediscích setkává, za ním přijdou ty děti a říkaj „no já jsem vůbec nevěděl, že jako by věřící lidi jsou taky normální“ tak je to taková banální věta, ale slyšela jsem ji už tolikrát, že si myslím, že právě tady ty salesiánský střediska jsou tím mostem.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Růžena Pogšťeflová

Obor: Speciální pedagogika - učitelství

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Don Bosco a jeho odkaz dnešku v oblasti výchovy mládeže

Rok: 2012

Počet stran textu bez příloh: 66

Celkový počet stran příloh: 11

Počet titulů české literatury a pramenů: 18

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 4

Počet internetových zdrojů: 11

Vedoucí práce: PhDr. Renata Kreuzová